

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

Bakalářská práce

PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA VE VOLYNI A JEJÍ VÝZNAM PRO
ROZVOJ REGIONU V 2. POLOVINĚ 19. A PRVNÍ POLOVINĚ 20.
STOLETÍ

Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Bezecný, Ph.D.

Autor práce: **Matěj Frencl**

Studijní obor: Historie

Ročník: třetí

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Průmyslová škola ve Volyni a její význam pro rozvoj regionu v 2. polovině 19. a první polovině 20. století* vypracoval samostatně, s použitím pramenů a literatury uvedených v závěrečném seznamu.

Ve Volyni,.....

.....
Matěj Frencl

Poděkování

Zde bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Zdeňku Bezecnému, Ph.D. za vedení, jeho odborné rady a důležité připomínky při zpracovávání této bakalářské práce. Zároveň bych chtěl poděkovat pracovníkům ve Státním okresním archivu ve Strakoniciích a také vedení Vyšší odborné a Střední průmyslové školy ve Volyni za umožnění nahlédnout do školní kroniky.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vývojem průmyslové školy ve Volyni a města Volyně v letech 1864 až 1948. Dalším předmětem zkoumání je míra vzájemného vlivu mezi oběma institucemi. V úvodní kapitole je představeno téma práce a k němu existující seznam pramenů a literatury. V první kapitole jsou pak popsány stručné dějiny školství na území Čech do roku 1948. Další kapitola pokračuje popisem stručných dějin města Volyně a jeho rozvojem do roku 1864. Ve třetí kapitole začíná hlavní předmět práce průmyslová škola ve Volyni, a to jejím vznikem v roce 1864. Čtvrtá kapitola na to navazuje etapou od roku 1865 do roku 1918. Následující kapitola se zaměřuje na situaci po roku 1918 a období Československa do roku 1939. Šestá kapitola popisuje období okupace v letech 1939-1945 a situací těsně po válce, do roku 1948. V poslední kapitole je pak rozebráno složení absolventů průmyslové školy dle jejich místa bydliště.

Abstract

The bachelor essay deals with the development of an industrial school in Volyně and the town of Volyně in the years 1864 to 1948. Another subject of research is the degree of mutual influence between the two institutions. The introductory chapter introduces the topic of the essay and the existing list of sources and literature. The first chapter describes a brief history of education in Bohemia until 1948. The next chapter continues with a description of a brief history of the town of Volyně and its development until 1864. In the third chapter, the main subject of the essay begins with the technical school in Volyně, namely its establishment in 1864. The fourth chapter follows the stage from 1865 to 1918. The following chapter focuses on the situation after 1918 and the period of Czechoslovakia until 1939. The sixth chapter describes the period of occupation in the years 1939-1945 and the situation, immediately after the war, until 1948. In the last chapter, the composition of graduates of the technical school according to their place of residence is analyzed.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Dějiny českého školství roku 1948.....	11
3. Město Volyně do roku 1864.....	14
4. Město a škola v období monarchie.....	18
4.1. Vznik průmyslové školy.....	18
4.2. Město a škola v období monarchie.....	19
5. Město a škola v období 1. republiky.....	28
5.1. První deset let Československa.....	28
5.2. Škola v nových prostorách.....	31
6. Město a škola v období okupace.....	36
7. Absolventi průmyslové školy podle místa bydliště.....	41
8. Závěr.....	43
9. Prameny a literatura.....	44
10. Přílohy.....	47
10.1. Seznam obrazových příloh.....	47
10.2. Obrazové přílohy.....	49

1. Úvod

V průběhu 19. století se na území tehdejšího Rakouského císařství a pozdější Rakousko-Uherské monarchie začalo rozvíjet nové odvětví vzdělání, a to v podobě odborného školství. Rozvoj těchto odborných škol, kterým se začalo lidově přezdívat „průmyslovky“ započal v 50. letech 19. století. Do roku 1866 se pak v Čechách nacházelo 10 průmyslových škol, přičemž v celé monarchii to bylo pouhých 26. V roce 1874 bylo v Rakousku-Uhersku už 130 průmyslových a řemeslnických škol a na území Čech to činilo 60 škol.¹ První průmyslovou školu v Čechách pak byla Střední škola průmyslová strojnická v Praze, otevřená v roce 1857.²

Příčinou vzniku tohoto nového druhu škol byl rozvoj průmyslu a řemesel v první polovině 19. století, ke kterému došlo zejména po konci napoleonských válek (1804-1815) a rozmachu obecní správy po roce 1848.³

Samotná existence odborného vzdělání do roku 1848 byla koncentrovaná především do reálných škol, jejichž existence sahá do druhé poloviny 18. století, kdy na území Habsburské monarchie byla v roce 1770 založena *Real-Handlung-Akademie* ve Vídni. Do první poloviny 19. století byly následně zřízeny, v roce 1811 reálná škola v Brně a stavovská reálka v Praze.⁴

Samotný rozvoj průmyslových škol umožnila až řada školních reforem, které začaly již zmíněným rokem 1848. Tehdy byla vydána Exner-Bonitzova reforma,⁵ která reorganizovala nižší a střední školství a tzv. Hasnerova reforma z roku 1869,⁶ která se již týkala všech stupňů škol.⁷

Předmětem zájmu kvalifikační práce je průmyslová škola ve Volyni v rozmezí od jejího vzniku v roce 1864 po rok 1945, kdy byla krátce obsazena německou armádou. Dalším předmětem této práce je město Volyně, které si jako zřizovatel školy udrželo do dnešního dne úzkou spolupráci s průmyslovou školou. Proto je pozornost této práce zaměřena na vývoj obou institucí se snahou prozkoumat, jaký měly obě na sebe vzájemný vliv. Důvodem časového vyčlenění mezi lety 1864 a 1948 je pak časová rozsáhlost a fakt,

¹Marcela EFMERTOVÁ, *České země v letech 1848-1918*, Praha 1998.

²Respektive v roce 1837, ale až do roku 1857 v ní probíhalo vyučování formou nedělních kurzů.

³Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost*, Praha 2020, s. 226.

⁴Tamtéž, s. 232.

⁵Exner-Bonitzova reforma z roku 1848 reformovala školství a zavedla osmiletá gymnázia.

⁶Hasnerův zákon také upravoval nižší školství, kde zrušil do té doby platné školy triviální a zavedl místo nich školy obecní a měšťanské.

⁷M. NOVOTNÝ a kol., *Velké dějiny*, s. 234.

že ačkoliv byla průmyslová škola založena již v roce 1864, tak v letech 1867-1882 byla její činnost pozastavena a k obnově došlo až v roce 1882. Rok 1948 pro školu ve Volyni znamenal obrat v jejím dosavadním fungování, kdy se stala státní průmyslovou školou.

V práci byly využity metody přímá, kdy se pohlíželo na vývoj obou institucí, a metoda komparativní, jenž se využila při porovnávání jednotlivých událostí a jak se pohled na tyto události u obou zkoumaných vzájemně lišil. Metoda komparativní byla dále využita v poslední kapitole při zkoumání docházejících žáků v jednotlivých obdobích podle místa jejich bydliště.

Práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly tak, aby reflektovaly jednotlivé vývojové etapy města Volyně i průmyslové školy s důrazem na jednotlivé milníky obou institucí. První kapitola se týká obecného přehledu dějin školství na českém území do roku 1948. Druhá navazuje stručnými dějinami města Volyně do roku 1864, kdy byla zřízena *Jednotřídní průmyslová škola ve Volyni* a byla tak jednou z prvních škol tohoto druhu.⁸ Od jejího založení se škola stala pro město nedílnou součástí a měla za cíl pomoci s rozšířením průmyslu a řemesel v jižních Čechách, především v oblasti Volyňska, kterého se tehdejší rozvoj do té doby nijak výrazněji nedotkl. Zrcadlila tím tedy dobový trend a všeobecnou poptávku po vzdělání i schopných řemeslnících, kteří by se dokázali uplatnit na rozvíjejícím trhu. Škola ovšem také plnila funkci národní, jelikož Volyně jako oblast s převážně českým obyvatelstvem měla oprávnění vyučovat v českém jazyce a škola tak byla už od svého prvopočátku myšlena jako škola ryze česká. Další kapitola je o období mezi roky 1865 a 1918, během něhož byla činnost průmyslové školy do roku 1882 dočasně pozastavena a město Volyně prošlo zásadní proměnou. Navazující kapitola pojednává o situaci po vzniku československé republiky v roce 1918, do konce 20. let kdy bylo rozhodnuto o přesunu průmyslové školy do nových prostor a obdobím do okupace německou armádou v roce 1939. Předposlední kapitola pojednává o období okupace v letech 1939-1945, kdy ve Volyni sídlila německá armáda a krátkém období po osvobození americkou armádou v letech 1945-1948. Poslední kapitola se zabývá demografickým rozložením absolventů v letech 1921-1950 a 1965-1984 s důrazem na město Volyně a Prahu.

Tématem školství v Čechách se v průběhu času zabývala řada autorů, přičemž již před vznikem Československé republiky sepsal Jan Šafránek dvoudílnou práci *Školy české*⁹, ve které se zabýval situací školství v Rakousku-Uhersku a organizací jednotlivých škol, ať šlo o nižší, střední nebo o vysoké školy. Dále se tématem zabýval František Matoušek ve svém díle *Školství obecné a střední*,¹⁰ jenž také uvádí seznam jednotlivých

⁸Václav KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola ve Volyni*, Volyně 1984, s. 11.

⁹Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české I-II*, Praha 1913-1918.

¹⁰František MATOUŠEK, *Školství obecné a střední*, Praha 1911.

středních a odborných škol, včetně těch ve Volyni, které se již neomezovaly pouze na průmyslovou školu. Dalším, kdo se touto problematikou zabýval, byl například Zdeněk Kárník v knize *České země v éře První republiky*,¹¹ v níž rozebral situaci v letech 1918 až 1938. Posledními monografiemi zabývajícími se školstvím v Čechách jsou *Dějiny školství a vzdělanosti na jihu Čech*¹² a *Velké dějiny země Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost*¹³ od Miroslava Novotného a kolektivu.

Literatura k dějinám Volyně je naopak velmi strohá. Určitým způsobem se Volyni zabýval August Sedláček ve své knize *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*¹⁴ a popis města se také nachází v *Ottově slovníku naučném*.¹⁵ Jediným autorem, který se pak ve svém výzkumu výrazněji věnoval dějinám města, byl František Teplý ve své knize *Dějiny města Volyně a okolí*¹⁶ z roku 1933. Kniha obsahuje do značné míry pouze přepsané záznamy z městské kroniky, které ale doplňuje i o další informace a dobový kontext, který v městské kronice chybí. Dějinám města se dále nepřímo věnuje kniha *Volyně na starých pohlednicích I a II*,¹⁷ které obsahují dochované pohlednice a fotografie města z konce 19. století a první poloviny 20. století. Další prací, která se vědecky zabývá historií města, je kvalifikační práce Zdeňka Polanského *Modernizace Volyně*.¹⁸

Literatura zabývající se přímo dějinami průmyslové školy je ještě skromnější než literatura k městu, jelikož se dějinami školy zabývali vždy pouze autoři pravidelně publikovaných školních almanachů, které škola vydává vždy k oslavám svého výročí. Ty jsou vydávány každých pět let a zpravidla se zaměřují na současnou činnost školy. Kromě almanachu vydávaném v roce 1984 je v nich historii školy vždy věnovaná pouze krátká kapitola.¹⁹ Almanach z roku 1984 kromě obsáhlejšího popisu dějin školy obsahuje i tabulkové přílohy, včetně těch popisujících jednotlivé vývojové etapy školy a zpovědi řady absolventů z let 1935, 1948, 1951.²⁰

Pramenná základna se skládá z *Památní knihy města Volyně* uložené ve Státním okresním archivu Strakonice a *Pamětní knihy průmyslové školy ve Volyni*, nacházející se v kanceláři VOŠ a SPŠ Volyně. Dalším pramenem jsou *výroční zprávy o činnosti průmyslové školy, zápisy z učitelských porad, knihy oběžníků řízení školy, soupisy*

¹¹Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky I-III*, Praha 2000-2003.

¹²M. NOVOTNÝ, *Dějiny školství a vzdělanosti na jihu Čech*, České Budějovice 2006.

¹³Týž, *Velké dějiny*.

¹⁴August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*, Praha 1897.

¹⁵*Ottův slovník naučný*, XXVI. díl, Praha, s. 957-958.

¹⁶František TEPLÝ, *Dějiny města Volyně a okolí*, Písek 1933.

¹⁷Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích II*, Volyně 2019.

¹⁸Zdeněk POLANSKÝ, *Modernizace Volyně. Dominantní trendy ve vývoji hospodářství, společnosti a politiky ve Volyni mezi léty 1848 a 1938*, Praha 2015.

¹⁹Jiří HOMOLKA (ed.), VOŠ a SPŠ Volyně, Volyně 2019.

²⁰V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*.

*vyučujících sil a protokoly o jednání školní rady.*²¹ Ty se nacházejí ve fondu Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy ve Státním okresním archivu Strakonice.

Památní kniha města Volyně byla sepisována od roku 1868 do roku 1952 a autorem byl vždy člen městského zastupitelstva.²² Do kroniky nebylo zapisováno zcela pravidelně, ale vždy po určitém časovém úseku. Obvykle byly tyto časové prodlevy vždy doplněny ze záznamů jednání zastupitelstva města a výpovědí pamětníků. Z tohoto důvodu se v některých zápisech nacházejí dobové nesrovnalosti ve formě pozdějších názvosloví a termínů.

V *Pamětní knize průmyslové školy ve Volyni* začínají zápisy rokem 1864.²³ Stejně jako v případě *Památní knihy města Volyně*, ani zde nebyly prováděny pravidelné zápisy, ale na rozdíl od městské kroniky tyto mezery nebyly zpětně doplňovány.²⁴ V rozmezí let 1894 až 1939 tak ve školní kronice záznamy chybí. Výjimkou je rok 1933 a popis slavnostního otevření nové budovy průmyslové školy.²⁵ Další zkoumané záznamy byly vedeny až o období mezi roky od roku 1939 do roku 1945.

Prameny z fondu Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy Volyně pak byly pro svojí velikou objemnost a množství písemností využity především pro vyplnění mezer v zápisech školní kroniky a případné doplnění nesrovnalostí v ostatních pramenech.

²¹Státní okresní archiv Strakonice, fond Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy (dále SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ).

²²SOkA Strakonice, Archiv města Volyně (dále AM Volyně), Památní kniha města Volyně, 1868-1952.

²³Vyšší odborná škola a Střední škola Volyně (dále VOŠ a SPŠ Volyně), Pamětní kniha průmyslové školy Volyně, Volyně 1864-1996.

²⁴To také vedlo k tomu, že z počátku bylo prováděno ruční číslování jednotlivých stran, ale od roku 1894 toto přestalo být vedeno.

²⁵VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

2. Dějiny českého školství roku 1948

V průběhu 13. století se na území českého království začaly objevovat vesnické a městské školy, které byly zřizovány při jednotlivých farnostech. Ty se řadily mezi tzv. nižší školy, jež poskytovaly pouze základní vzdělání, které se v období středověku skládalo ze čtení, psaní a počítání, případně i znalosti liturgického zpěvu,²⁶ přičemž zastoupení těchto škol záviselo na bohatství a důležitosti místní fary. Vesnické školy proto v některých případech spadaly i pod deset farností, zatímco městské školy ve většině případů jen pod jednu.

Další kategorií škol, které se začaly na území Čech v průběhu středověku objevovat, byly školy tzv. univerzitního typu,²⁷ přičemž první takovou školou v Čechách byla Pražská univerzita založena v roce 1348.

Výraznější změna nastala až v období raného novověku, kdy se začal prosazovat nový druh škol, tzv. *gymnasia*, jež svým zaměřením vyplňovala prostor mezi školou nižší a univerzitou. *Gymnasia* se začala ve větší míře v českých zemích objevovat po příchodu jezuitů do Čech v roce 1556, kdy bylo zřízeno gymnázium na Starém městě pražském. Jezuitská gymnázia se skládala z pěti tříd, přičemž první tři třídy byly gramatikální a dvě vyšší třídy, jež se skládaly z poetiky a rétoriky.²⁸ Do roku 1620 v Českých zemích přibýly ještě gymnázia v Českém Krumlově, Chomutově, Jindřichově Hradci a Kladsku. Na Moravě to byly Olomouc a Brno. Největší rozmach jezuitských škol přišel po roce 1621, kdy kromě zřizování dalších gymnázií, například v Hradci Králové, získali jezuité také pod svoji správu v roce 1622 Karlovu univerzitu.²⁹ Od roku 1631 se v českých zemích začali prosazovat piaristé, kteří se na rozdíl od jezuitů zaměřovali především na nižší školství.³⁰

V roce 1773 došlo ke zrušení Jezuitského řádu a k převzetí otázky vzdělávání pod správu státu. To vyvrcholilo školní reformou z roku 1774, kdy byl za vlády Marie Terezie vydán *Všeobecný školský řád*. Ten reorganizoval dosavadní školství a zavedl nový systém škol, tzv. školy normální, hlavní a triviální. Školy triviální se nacházely zpravidla v menších městech a obcích. V této škole vyučoval pouze jeden učitel. Školy hlavní se nacházely ve větších městech a zpravidla na ní vyučovali tři až čtyři učitelé. Školy normální se nacházely v hlavních zemských městech Habsburské monarchie. V Čechách se jednalo o města Prahu a na Moravě to bylo Brno. Výuku náboženství na těchto školách

²⁶M. NOVOTNÝ a kol., *Velké dějiny*, s. 25.

²⁷Tamtéž, s. 22.

²⁸Tamtéž, s. 83.

²⁹Tamtéž, s. 91.

³⁰Tamtéž, s. 86.

obstarávali vždy místní duchovní nebo na škole speciálně ustanovený katecheta. Tímto řádem byla také zavedena všeobecná vzdělávací povinnost, přičemž od 80. let 18. století byla tato povinnost přeměněna na povinnou školní docházku pro děti od šesti do dvanácti let a byly zavedeny sankce pro rodiče, které by neposílali své děti do školy.³¹

V této podobě školství fungovalo až do roku 1869,³² kdy byly uvedeny v platnost tzv. *Hasnerovy zákony*, platné od roku 1870/71. Ty se týkaly kromě vysokého školství všech stupňů a zavedly mimo jiné osmiletou školní docházku. Dále přeměnily dosavadní triviální školy na školy obecné a měšťanské, přičemž měšťanské školy se měly nacházet vždy minimálně jedna v politickém okrese.³³ Nejdůležitější změnou bylo, že tyto zákony podřizovaly dohled nad školami pod pravomoci státu, čímž se školství stalo nezávislé na církvi. Tento zákon platil s určitými obměnami až do poloviny 20. století.

V roce 1883 byly podle novely zákona umožněny slabším rodinám ukončit povinnou školní docházku již v 12 letech a řadu dalších úlev. Tyto úlevy byly zrušeny až v roce 1922 tzv. *Malým školským zákonem*.

Ve druhé polovině 19. století také došlo k rozmachu středoškolského a odborného školství, kdy se začala v českých zemích budovat městská gymnázia, především pak z iniciativy samotných měst, která je zřizovala. Vývoj středního školství před 1. světovou válkou završila reforma z roku 1908 ministra kultu a vyučování Gustava Marcheta. Touto reformou bylo střední školství reorganizováno do čtyř typů, přičemž se zachovala klasická gymnázia, kde byl kladen důraz na klasická studia, a reálky, které se specializovaly na technické vědy.³⁴ Dalšími typy byla osmiletá reálná gymnázia a osmiletá reformní gymnázia. Reálné školy byly do jisté míry předchůdci škol průmyslových, se kterými z počátku sdílely nejen učební osnovy, ale první průmyslové školy byly zakládány po vzoru škol reálných.

Vznik Československa na této podobě vzdělávacího systému ve své podstatě nic nezměnil, jelikož střední školy stále fungovaly podle reformy z roku 1908.³⁵ Stále působila gymnázia, která se řadila na klasická, reálná a reformovaná, dále pak fungovaly reálky a také šestitřídní dívčí lycea. Jediné, co se tak bezprostředně po vzniku Československa změnilo, bylo pouze uvedení dosavadních zákonů do souladu s požadavky nového státu.³⁶ Dílčí změny nastaly po již zmíněném roce 1922, kdy v platnost vstoupil tzv. *malý školní zákon*, jenž znovu zavedl všeobecnou povinnou školní docházku,

³¹Tamtéž, s. 152.

³²Tamtéž, s. 234.

³³Tamtéž, s. 235.

³⁴Tamtéž, s. 240.

³⁵M. NOVOTNÝ, *Dějiny*, s. 128.

³⁶Týž, *Velké dějiny*, s. 335.

zrovnoprávnění vzdělání dívek a chlapců a prosazení rovnosti žen a mužů v učitelských sborech.

Změna přišla v roce 1939, kdy bylo Československo okupováno německou armádou a v březnu toho roku byl zřízen protektorát Čechy a Morava. Ve stejném roce byly následně uzavřeny vysoké školy na území protektorátu, stejně jako řada středních škol, jejichž počet se tak výrazně snížil.³⁷ V této době byla také do českého školství zavedena nařízení, podle kterých nesměli vykonávat činnost učitelé židovského původu a byly zakázané veškeré protiněmecké projevy. Dále začalo povinné vyučování německého jazyka a od roku 1943 bylo zavedeno německé šestistupňové hodnocení.

Osvobození Československa v květnu 1945 přineslo zrušení všech protektorátních nařízení a obnovu školství v předválečné podobě. Další reforma proběhla až v roce 1948, kterou došlo ke zestátnění škol a uzavření škol provozovaných církvemi. Tato reforma byla ztvrzena novou ústavou z 9. května 1948. Touto reformou bylo také školství centralizováno a zavedena jednotná školská soustava skládající se z mateřské školy, dvoustupňové základní školy a středních škol.³⁸

³⁷Tamtéž, s. 367.

³⁸Tamtéž, s. 443-444.

3. Město Volyně do roku 1864

Historie osídlení v oblasti Volyňska sahá již do období tzv. *doby halštatské*, kdy byla osídlena nedaleká hradiště v Němčicích a hradiště Větec u Zálezel. Ta z neznámých příčin kolem 5. století př. Kr. zanikla, ale hradiště u Němčic bylo v 9. století dočasně obnoveno, přičemž již v 7. století se podle archeologických nálezů na místě dnešního města Volyně nacházela jistá forma osídlení.

První písemné záznamy o Volyni, v dobových pramenech popisované jako Wollin nebo Wollinich, se objevují až ke konci 13. století, kdy je v roce 1271 obec přidělena pod správu pražského biskupství,³⁹ a v roce 1299, kdy je královský újezd povýšen na město.⁴⁰ Na počátku 14. století byla také vystavěna místní tvrz, v kronice i v dalších pramenech označována jako Volyňský hrad, v níž v současné době sídlí městské muzeum. Ze stejné doby jsou také záznamy o tom, že město již disponovalo hrdelním právem.

Město bylo po celou dobu existence důležitou zastávkou tzv. *Solné stezky* mezi Prachaticemi a Pískem. August Sedláček ve své knize *Hrady, zámky a tvrze království českého XI.* odkazuje na pramenné záznamy, ve kterých je popsán spor mezi Volyní a Pískem z roku 1409 o obchod se solí, při kterém si volyňští měšťané stěžovali, že: „*Jakés živobytičko nám zhrdla berou.*“⁴¹

V polovině 15. století město získal pod svoji správu Řád maltézských rytířů se sídlem v nedalekých Strakonících.⁴² Řádu Volyně patřila až do první poloviny 17. století, kdy bylo navráceno Ferdinandem II. Štýrským (1578-1637) pod správu pražského probosťá Šimona Brosia z Horštejna (1567/70-1642). V již citované knize Augusta Sedláčka je tato událost datována do roku 1629.⁴³ V 17. století také skončilo vojenské užívání místní tvrze.

Výraznějšími změnami Volyně prošla až za vlády Marie Terezie (1717-1780) a císaře Josefa II. (1741-1790), kdy během válek o dědictví rakouské v letech 1740-1748 byla v průběhu roku 1742 vypálena okupující francouzskou armádou a následně ostřelována císařským vojskem. Během těchto událostí bylo město z větší části zcela

³⁹A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 271.

⁴⁰F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 13.

⁴¹Tamtéž, s. 37.

⁴²SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 18.

⁴³A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 275.

V městské kronice, která začala být sepisovaná z různých zdrojů, až po roce 1868, je tato událost datována na rok 1635, přičemž není jisté, zda se popisuje samotný úkon, nebo pouhé jeho potvrzení v městských privilegích.

zničeno a bylo ho potřeba znovu vystavět, zároveň ale shořely i městské archivy, které měly uchovávat „*paměti hodné spisy*“ města.⁴⁴

Další událostí, která nabyla pro město většího významu, byl patent Josefa II. z roku 1782, z jehož nařízení byl následně v roce 1787 uzavřen hřbitovní kostel na Malsičce.⁴⁵ Zrušení kostela ale nemělo dlouhého trvání, jelikož už v roce 1800 byl kostel znovu otevřen a vysvěcen.⁴⁶ Patenty vydané v letech 1775 a 1781 se města nijak výrazně nedotkly, neboť jak se uvádí v kronice, robotní povinnosti byly pro město téměř zanedbatelné a zrušení nevolnictví se místních měšťanů v zásadě nedotklo, jelikož: „*byli na proboštu, respective na úřednictvu skoro nezávislými.*“⁴⁷

První roky 19. století byla v kronice pak zaznamenána následovně: „*Časové, jací nyní následovali, byli hnusni, neboť začala se právě válka s republikou Francouzskou, pak dále s jejich císařem Napoleonem, která až do roku 1815 trvala.*“ Přese všechny problémy, ale kronika uvádí: „*přeci ty časy řemeslníci chválí i neb měli toho času práce, a proto také peněz dost.*“⁴⁸ V roce 1824 pak město vystavělo nový most přes řeku. Původní byl zničen velkou vodou v roce 1799 a než byl postaven nový, měšťané využívali krom brodu dvě dřevěné lávky.⁴⁹

Ve 30. letech se začala ve Volyni výrazněji rozvíjet židovská komunita, která zde sídlila již od 16. století. Ta za podpory státu vystavěla k roku 1839 novou synagogu v empírovém stylu v nynější Žižkově ulici čp. 250.⁵⁰ V průběhu 30. a 40. let nadále pokračoval pomalý rozvoj města, ale jak je v kronice poznamenáno, v této době byla většina domů ve městě stále jednopatrových a kromě kostela, tvrze, dvou pivovarů a domu čp. 198 byly všechny stavby pokryty šindelem. Dále uvádí, že: „*město naše toho času beze všech kanálů, tekoucí patoky po ulicích, do nichž z výše ležících domů hnojnice stále přitékala...*“ a jen „*...některá část města dlážděná, však dlažba již dosti vyježděna a ostatní části beze vsí dlažby byly.*“⁵¹

Co se týče volyňského školství, jsou informace z doby před rokem 1848 velice strohé. Nejstarší záznamy, které pocházejí z počátku 15. století, se zmiňují pouze o několika měšťanech, kteří dosáhli vyššího vzdělání a byli posléze vysvěceni na kazatele. Nejvíce pak o Martinu z Volyně, jenž byl současníkem mistra Jana Husa.⁵² Další informace týkající se pouze polohy školy jsou až z období třicetileté války, kdy se vyučovalo

⁴⁴SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 11-12.

⁴⁵Tímto patentem byly zrušeny a uzavřeny všechny nepotřebné kláštery, které nesloužily výuce mládeže, či péči o nemocné a kostely, ve kterých se nekonaly pravidelné bohoslužby.

⁴⁶SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 17.

⁴⁷F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 357.

⁴⁸SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 18.

⁴⁹Tamtéž, s. 20.

⁵⁰Tamtéž, s. 222.

⁵¹Tamtéž, s. 24.

⁵²F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 37.

v budově u místní fary při kostele v dnešní Lidické ulici. Záznamy městské kroniky pak vypovídají, že existence školy na tomto místě trvala ještě v roce 1831, kdy byla rozšířena na školu trojtřídní.⁵³ Nejednalo se ovšem o jednu stálou budovu, ale o řadu jednotlivých tříd, které se nacházely po měšťanských domech tak, jak bylo zrovna možné, přičemž se třídy v určitých časových obdobích mohly nacházet i v budově městské radnice čp. 1 na dnešním náměstí Svobody. V průběhu 70. let byla místní obecná škola rozdělena na *školu dívčí* a *školu chlapeckou*,⁵⁴ přičemž takto rozdělené vydržely až do roku 1925. V roce 1893 byla dívčí škola povýšena na *měšťanskou školu dívčí*. Od roku 1914 byly jak dívčí, tak chlapecká škola definitivně umístěny do nově postavených prostor pro dívčí školu, dnešní budovy *Základní školy* ve Školní ulici čp. 300.⁵⁵

Jak již bylo poznamenáno, co se týče situace před rokem 1848, neexistují žádné ucelené záznamy o městě ani jeho dějinách. Jak se sice poznamenává v městské kronice,⁵⁶ určité záznamy pocházely již ze 17. století, ale zpravidla se nedochovaly. Ani rokem 1848 se ve své podstatě nic nezměnilo, jelikož pravidelné záznamy se do městské kroniky začaly zapisovat až v roce 1868.⁵⁷ Prvním, kdo tak ze svého zájmu o město uskutečnil, byl volyňský měšťan Jan August Hödl⁵⁸ rodák z Vimperka, který se stal občanem města v roce 1830 a později poslancem českého sněmu za okres Vimperk a působil také jako zastupitel města Volyně.⁵⁹ Události mezi roky 1848 a 1868 jsou sepsány z výpovědí pamětníků a zápisů z jednání městské rady.

Události revoluce 1848 ve městě Volyně tak Jan August Hödl popisuje i z vlastních vzpomínek, přičemž se dle vlastních slov snaží udržet objektivního popisu událostí.⁶⁰ Přidává k tomu ale i dobový kontext, kdy popisuje počátky revoluce v Evropě, zejména ve Francii s odkazem na první francouzskou revoluci z roku 1789 a jak i měšťané města Volyně tyto události vítali s opatrnou nadějí v srdcích.⁶¹ Nutno ovšem poznamenat, že není z těchto záznamů jisté, nakolik si občané města tyto události v okolních zemích uvědomovali a na kolik události toho roku skutečně vnímali, nebo zda-li se jedná o později přidaný kontext, který se k těmto událostem dodal až při zpětném hodnocení autora ať úmyslně, nebo neúmyslně.

Revoluční rok 1848 kromě městské kroniky také rozebírá František Teplý, archivář v Jindřichově Hradci, ve své knize *Dějiny města Volyně a jeho okolí* a využil přitom i informace, které v kronice nebyly zaznamenány. František Teplý zde popsal, jak se do

⁵³SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 21.

⁵⁴Tamtéž, s. 122.

⁵⁵Tamtéž, s. 219.

⁵⁶Tamtéž, s. 296.

⁵⁷Tamtéž, s. 1-2.

⁵⁸Tamtéž, s. 296.

⁵⁹Tamtéž, s. 40.

⁶⁰Tamtéž, s. 2.

⁶¹Tamtéž, s. 27.

Volyně dostaly informace o revolučních bouřích v Praze a jak vzniklo rozhodnutí o založení národní gardy, která se kvůli neshodám rozdělila do dvou kompanií. Ty byly ale pro přetrvávající spory o jejich směřování velice brzo rozpuštěny a místní občané o revoluci ztratili většího zájmu.⁶²

Daleko významnější byl pro město z pohledu lokálního rok 1849, respektive již rok 1848. V těchto letech byly zřízeny územní správy a město Volyně bylo, jak je uvedeno v kronice města,⁶³ podřízeno pod vimperské hejtmanství s povinností udržovat kanceláře soudního úřadu. Ten se od roku 1851 nacházel v domě čp. 42⁶⁴ na dnešním náměstí Svobody. V roce 1849 byla ve městě dále zřízena první pobočka pošty a založen taktéž divadelní spolek. Během padesátých let následně město prošlo postupným rozvojem, kdy se postupně dláždily náměstí, některé ulice, a byla zřízena i městská kanalizace.⁶⁵

Jak kronika uvádí, město v těchto letech, respektive pro rok 1851 zacházelo s movitým majetkem v hodnotě 10 324,- Zl a nemovitým majetkem ve velikosti kolem 310 jiter.⁶⁶

Současně byla zřízena nová nadační listina jako forma podpory pro volyňské studenty, vyplácená z pozůstalosti C. K. apelačního rady Jozefa Minibergra.⁶⁷ První takovou nadací ve městě byla nadace z roku 1765 založená místním farářem z Vlachovo břeží Janem Antonínem Huberem.⁶⁸

V roce 1857 se ve Volyni nalézalo 2 398 obyvatel, z toho bylo 2 239 katolického vyznání, 158 obyvatel židovského vyznání a 1 občan protestantského vyznání. Dále je uvedeno, že z počtu 2398 obyvatel bylo ve městě 1 192 mužů, 1 226 žen a k tomu dalších 449 přespolních, kteří neměli ve Volyni trvalý pobyt.⁶⁹ Postupná rostoucí populace již v roce 1854 město přiměla k rozšíření městské školy triviální, zřízením další čtvrté třídy, přičemž z počátku se jednalo pouze o třídu prozatímní.⁷⁰

Šedesátá léta se nesla v pokračujícím rozvoji obchodu a řemesel. A jak uvádí Jan August Hödl: *...a při tom a zvláště řemesla v posledních 20 letech se dařila a byla láce, živobyť stálo málo...*⁷¹ To vedle postupného rozvoje města, kdy pro příklad bylo v roce 1863 zřízeno první pouliční osvětlení, v počtu deseti petrolejových lamp, vedlo k potřebě kvalitních a vyučených řemeslníků a tovaryšů.

⁶²F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 357-359.

⁶³SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 28.

⁶⁴Tamtéž, s. 30.

⁶⁵F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 367.

⁶⁶SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 31.

⁶⁷Tamtéž, s. 32.

⁶⁸Tamtéž, s. 14.

⁶⁹F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 368.

⁷⁰SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 35.

⁷¹Tamtéž, s. 26.

4. Město a škola v období monarchie

4.1. Vznik průmyslové školy

V roce 1864 se proto nově zvolené zastupitelstvo shodlo na nutnosti, aby chlapci odrostlí místní škole byli „vychovávaní“ na řemeslech a živnosti, a že by taková výuka neměla spočívat pouze na samotných řemeslnících a zároveň, aby byla zajištěna dostatečná úroveň nejen tohoto řemeslného vzdělání, ale i vzdělání obecného. Přičemž obecná praxe v té době byla, že žáci, kteří dosáhli věku 12 let a měli tak ukončit povinnou školní docházku, zpravidla trávili ještě další dva až tři roky docházením do národní školy a že: „Zasedání v nejvyšší třídě městské školy po dvě-tři i více let nevidí se býti dosti prospěšným.“ Dospělo se proto k rozhodnutí o založení samostatné řemeslné školy pro tyto účely. Škola neměla být zaměřená pouze po stránce odborné, ale měla současně rozvíjet znalosti školy národní a měla mládež vzdělávat po stránce praktické i teoretické⁷² tak: „aby chlapci vyšedše ze zdejší školy v potřebných vědách ještě stále mohli se vyučovati, by se z nich stali umělejší i řemeslničtí i obchodničtí učedníci a svým časem dělníci a samostatní obchodníci, kteří by snáze fabrikám konkurovali.“⁷³

V zakládací listině školy,⁷⁴ které byl zvolen název *Jednotřídní průmyslová škola*, se nadále kromě účelu školy, který je zmíněn v předchozím odstavci, uvádí i její organizace a plán vyučování. Počítalo se tehdy s rozvrhem zahrnujícím 24 vyučovacích hodin týdně v rozložení čtyři hodiny denně, dvě dopoledne a dvě odpoledne s možností jejich množství podle potřeby klidně navýšit.

Rozvrh hodin z roku 1864

	náboženství	jazyk český	jazyk německý	zeměpis	počítáctví	přírodnictví	kreslení	živnostnictví
hodin týdně	1	2	3	2	4	4	6	2

Školní rok měl začínat 1. září a končit 30. června, ale jak zápis uvádí, obě tato data neměla být závazná, a to z důvodů sezónních prací na polích: „kde národní škole odrostlá mládež i v poli pomáhati musí.“⁷⁵

⁷²VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 3.

⁷³SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 38.

⁷⁴Zakládací listinou začíná zápis v pamětní knize průmyslové školy.

⁷⁵VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 3.

Návrh na vypracování plánů na zřízení školy byl podán městským zastupitelstvem Dr. Antonínu Majerovi (1826–1880), profesoru z Prahy a od roku 1861 poslanci v zemském sněmu v Praze.⁷⁶ Ten s přihlédnutím k místním potřebám vytvořil návrh, podle kterého se mělo jednat o školu jednotřídní, ale s dvouroční střídavou výukou. Zápis ve školní kronice pak zní takto: „*Ač škola jednotřídní jest, stane se předce jaksi dvoutřídní, poněvadž všechny předměty – ne-li po celý školní rok – přece větší část roku skrze dvě léta látku zcela jinou pojednávají mohou a budou.*“⁷⁷ Bylo tak rozhodnuto, jelikož se počítalo pouze s jednou třídou a jedním učitelem, zároveň tím mělo být umožněno, aby chlapci do školy mohli nastoupit i v průběhu školního roku.⁷⁸

Prvním učitelem byl 20. října v konkurzu ze tří kandidátů zastupitelstvem zvolen Josef Sedláček, učitel ze staroměstské realky v Praze. Současně byl za ředitele školy zvolen důstojný děkan František Gundermann a kaplan Jan Mašek školním katechetou.

Škola byla slavnostně otevřena 8. listopadu 1864. Zapsáno v ní bylo pro první vyučovací rok 12 žáků a 7 mimořádných posluchačů. Jednalo se o již nějakým způsobem vyučené tovaryše nebo učedníky. Věk chlapců měl být v rozmezí 12 a 14 let, mělo se tedy jednat především o mládence vyšlé z národní školy, ale zároveň: „*že není radno před rokem čtrnáctým dětí k řemeslům určovati, jednak proto, že dříve učedníků k řemeslu vlastně ani se užití nedá a že jich pak právě za tou příčinou užívá k věcem, které řemeslu neprospívají ba ani s ním nesouvisí.*“⁷⁹ Všichni žáci byli povinni při zápisu uhradit tzv. „*přijímací taxu*“, přičemž se její výše lišila s ohledem na to, zda byl žák místní nebo přespolní. Výdělek z tohoto zápisného se měl následně využít na zaplacení školních potřeb a učebních knih.⁸⁰

Co se týče učebních knih, vyvstal hned na začátku problém, neboť jak se uvádí ve školní kronice: „*Knih právě pro takovou školu sepsaných není, možno ale použití spisů sepsaných pro realky nižší a pro praktiky vůbec, vynechá-li se, co věku a místní potřebě méně přiměřeno jest.*“⁸¹

Výuka probíhala v domě číslo 108 v dnešní Palackého ulici a trvala do 19. července 1865, kdy byla zakončena veřejnou zkouškou za účasti důstojného vikáře a faráře v Česticích P. M. Kubička. Jednalo se již o druhou zkoušku. První se konala 22. února a ukončila první pololetí průmyslové školy, také za účasti P. M. Kubička.⁸²

⁷⁶V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 9.

⁷⁷VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 4.

⁷⁸Tamtéž, s. 33.

⁷⁹Tamtéž, s. 3.

⁸⁰Tamtéž, s. 6.

⁸¹Tamtéž, s. 6-7.

⁸²Tamtéž, s. 13-14.

4.2. Město a škola v období monarchie

Následující školní rok začal 2. října 1865 a skončil 25. června 1866.⁸³ V pamětní knize školy se uvádí, že v tomto roce bylo zapsáno celkem 26 žáků a zápisné bylo opět využito na zaplacení učebních prostředků.⁸⁴ Školní rok byl znovu zahájen skladbou *Veni sancte Spiritus*,⁸⁵ kterou, stejně jako v předchozím roce, zazpíval v děkanském kostele děkan František Gundermann, správce školy. V této tradici se pokračovalo až do vzniku Československa, respektive do reorganizace průmyslové školy v roce 1923. Pololetní zkouška se tentokrát konala 1. března a po jejím uskutečnění proběhla tradiční hostina, které se zúčastnilo kolem 30 osob, včetně zastupitelstva města a dohlížejícího důstojného vikáře faráře P. M. Kubička z Čestic.⁸⁶

Ačkoliv se podle záznamů ve školní kronice dařilo průmyslové škole dobře a město s její činností bylo spokojené,⁸⁷ bylo v roce 1866 rozhodnuto o jejím zrušení. Školní rok 1866/1867 měl proběhnout ještě bez nějakých výjimek a stejně jako v předchozích letech byl zahájen mší v děkanském kostele ve Volyni. A stejně jako předchozí roky se v jeho průběhu uskutečnily pololetní zkouška, tentokrát 27. února a závěrečná zkouška, která proběhla 1. srpna. Tím byl třetí rok školy ukončen s celkovým počtem 61 absolventů, za celé tři roky.⁸⁸

Zrušení průmyslové školy je v městské kronice reflektováno s jistou dávkou zklamání a smutku, jelikož musel být takový projekt ukončen. Oproti tomu se ve školní kronice nachází k této události pouhé konstatování o jejím ukončení. K tomu je ale dodána poznámka, že: „*Kromě mnohých vzácných hostů přespolečných netěšil se ústav nijaké návštěvě ze strany měšťanstva.*“⁸⁹ A dále o tom, že zastupitelstvo v průběhu roku 1866 rozhodlo o zřízení nové třídy školy farní hlavní, která tak měla od roku 1867 obsahovat již po čtyřech třídách.⁹⁰ To nasvědčuje, že ačkoliv byla průmyslová škola v kraji vnímána celkově pozitivně, tak jednotliví zastupitelé města mířili svoji pozornost spíše k jiným projektům než k průmyslové škole. Tomu by nasvědčoval i fakt, že Jan August Hödl více prostoru ve svých zápisech věnuje novému městskému pivovaru, který byl zřízen v roce 1864 a zmíněné farní škole než škole průmyslové.⁹¹

Jako důvod jejího ukončení pak Jan August Hödl v městské kronice uvádí nedostatečné množství žáků, kteří by měli potřebné kvality na absolvování výuky a že by:

⁸³Tento údaj tedy dokládá, že školní rok byl, jak stojí v zakládací listině, zahajován podle potřeb školy a žáků.

⁸⁴VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 15.

⁸⁵V češtině známá: *Přijď, ó Duchu přesvatý*. Jednalo se o zpívaný nebiblický text, který se stále využívá v římskokatolické církvi při mši svaté.

⁸⁶VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 13.

⁸⁷Tamtéž, s. 19-20.

⁸⁸V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 33.

⁸⁹VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 21.

⁹⁰Tamtéž, s. 18.

⁹¹SOKA Strakonice, AM Volyně, Pamětní kniha, s. 38-41.

„*obec musela veliký náklad činiti.*“⁹² To by podporoval i údaj, kdy ve školním roce 1866/1867 do školy nastoupilo pouhých šestnáct chlapců.⁹³ V dalších záznamech,⁹⁴ věnovaných pokusům o obnovení školy v 70. letech, naproti tomu jako důvod uvádí nedostatečné peněžní a materiální prostředky. K těm ale ještě dodávají i odchod „*velmi okázalého učitele*“ Josefa Sedláčka, jenž přijal místo na průmyslové škole ve Strakonících.⁹⁵ Záznam z roku 1945, který se věnuje i osobě zakladatele městské kroniky Jana Agusta Hödla, k těmto zmíněným důvodům ještě uvádí nedostatek potřebných financí na zaplacení vyučujících kantorů. Není ale jisté, zda tím myslí Josefa Sedláčka nebo případně jeho nástupce, jelikož jméno ani odchod Josefa Sedláčka tam není nijak zmíněn.⁹⁶

Almanach z roku 1984 jako důvod zrušení označuje probíhající Prusko-Rakouskou válku v roce 1866,⁹⁷ ale činí tak bez jakéhokoliv vysvětlení či dokladů a bez ohledu, že válka vypukla až po usnesení zastupitelstva o ukončení provozu školy.

Je důležité poznamenat, že město v těchto letech financovalo a plánovalo řadu projektů, které byly finančně značně nákladné. Mezi ně patřily výstavba nového městského vodovodu, fungování již zmíněného městského pivovaru a taktéž již zmíněné plánování a zřízení čtvrté třídy farní školy hlavní.

Je tedy pravděpodobné, že za zrušením průmyslové školy stála především finanční situace města, které nebylo schopné nebo ochotné financovat všechny probíhající projekty a rozhodlo tak jeden z nich ukončit. Zda-li ke zrušení přispěl odchod Josefa Sedláčka, nebo byl jeho odchod pouhou reakcí na ukončení školy, není jisté.

Přes tuto událost pokračoval postupný rozvoj města podpořený stabilním zvyšováním počtu jeho obyvatel. František Teplý ve své knize porovnává roky 1851 a 1870, kdy ve Volyni přibylo 160 lidí a z původních 2 398 obyvatel počet stoupl na 2 558 (1 192 mužů a 1 366 žen). Pro lepší porovnání k tomu ještě uvádí rok 1900, kdy Volyně čítala již 3 085 obyvatel.⁹⁸ V roce 1871 se ve Volyni zbudovala telegrafní stanice a v průběhu 70. let pozvolně pokračovala oprava a rozšiřování městské kanalizace a také nové dláždění ulic. V roce 1873 město zakoupilo pohřební vůz, což dle zápisu v kronice bylo reflektováno jako událost, kterou se město: „*rozhodlo zařídit po způsobu měst*

⁹²Tamtéž, s. 40.

⁹³VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 19.

⁹⁴V letech 1868-1882 se do městské kroniky nezapisovalo. Důvod není znám. Znovu se do městské kroniky začalo zapisovat až v roce 1882. Nově zápisy nečinil jeden člověk, jak tomu bylo dříve, ale hned několik. Jednalo se o městského lékárníka Leopolda Wondráčka, dva kupce, Jana Poušáka a Františka Lovického, přičemž o nich nejsou v kronice žádné další záznamy a není ani možné s jistotou označit které zápisy patří komu.

⁹⁵SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 71.

⁹⁶Tamtéž, s. 296.

⁹⁷V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 11.

⁹⁸F. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 368.

Rokem 1 900 počet obyvatel Volyně dosáhl, s výjimkou krátkého období v roce 1938, populačního maxima a do roku 1933, kdy František Teplý sepisoval Dějiny města Volyně, se počet obyvatel ustálil kolem 3 000. K roku 2022 pak bylo ve městě 2 952 obyvatel.

větších.“⁹⁹ V roce 1875 byl kostel na Malsičce opatřen novou větší věží kvůli obavám, že by se dosavadní mohla zřítit.

Naproti tomu, krachu na Vídeňské burze v roce 1873 se v kronice autoři nijak zásadně nevěnují, pouze zmiňují, že v tomto roce byly pozastaveny práce na železniční trati Strakonice–Vimperk, které byly vedeny už od roku 1867, kdy bylo sjednáno shromáždění za účelem zřízení železniční trati z Pasova do Strakonice, kde by se tato dráha napojila již na existující trať Františka Jozefa. Tohoto shromáždění se za město zúčastnili zastupitel města Jan August Hödl a městský radní pan Harmach. Na shromáždění bylo také vybráno komitě za účelem výstavby této trati, do kterého byli zvoleni kníže Jan Adolf ze Schwarzenberga, hrabě Fridrich Thun Hohenstein a Vojtěch Lanna z Prahy a mnoho dalších.¹⁰⁰ Větší pozornost než pozastavení činnosti na trati je v kronice také věnována ve stejném roce založeném sboru dobrovolných hasičů, který byl vytvořen z do té doby aktivního hasičského spolku.¹⁰¹

První pokusy na obnovu průmyslové školy se v městské kronice nachází až v zápise z roku 1878, kdy obecní starší Jan Adler vznesl návrh na její obnovení. „*Průmyslová škola, která v roce 1864 zřízena byla a která z počátku zdařile prospívala i jejíž blahodárny vznik již v době té vychovaný mladý vykazoval následkem (díky) odchodu velmi okázalého učitele v oboru tom Sedláčka + dílem nedostatečné peněžité podpory, jakož i materiální zajištění síly učitelské zanikla, ktorouž škodu nejen obecnstvo, ale též zastupitelstvo města Volyně velice cítilo i navrhoval času tho ředitel hospodářství proboštského Jan Alter obecní starší, v sezení dne 24. Března, aby znovu se této věci zastupitelstvo ujalo, což velkého nalezlo souhlasu a poznovu spojenými silami začalo se o školu tuto ucházeti a pracovati. Výsledek této žádosti vyplnění, ale vidíme po dalších žádostí až v době pozdější.*“¹⁰²

Další návrh byl vznesen o dva roky později v roce 1880, tehdy byl do diskuze o obnovení průmyslové školy opět přizván také Dr. Antonín Majer, toho času ředitel Průmyslové školy v Plzni. A podle záznamu z městské kroniky se jednání dařila takovým tempem, že se v krátké době diskutovalo i o konkrétních možnostech předmětů a osnov, podle kterých by na škole probíhalo vyučování. Škola byla také označena novým názvem *Denní živnostenská škola*, pod nímž byla už v roce 1882 skutečně znovu otevřena. Toto rozhodnutí je v městské kronice vysvětleno tak, že ačkoliv již v českých zemích řada průmyslových škol existuje, není žádná, která by se věnovala stejnému oboru jako ta ve Volyni a která by měla výuku v českém jazyce a proto: „*Vlastenecký duch domácí těžce*

⁹⁹SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 134.

¹⁰⁰Tamtéž, s. 43.

¹⁰¹Tamtéž, s. 91.

¹⁰²Tamtéž, s. 70.

nesl, ale činil školu tuto domácímú českému řemesl. pro jich vyšší teoretické vzdělání nepřístupnou i způsobilo zřízení toto v lidu českého nespokojení.“¹⁰³ Zápis se konkrétně týká Průmyslové školy v Plzni.¹⁰⁴

Všechny tyto snahy vyvrcholily v již zmíněném roce 1882, kdy byla z rozhodnutí ministerstva kultu a vyučování¹⁰⁵ schválena obnova průmyslové školy ve Volyni, která měla svoji činnost zahájit ještě téhož roku. Byly jí poskytnuty prostory v domě čp. 119 v dnešní Lidické ulici a současně pro ni byl sestaven státní plán osnov, který se skládal ze 34 vyučovacích hodin týdně.¹⁰⁶

Rozvrh hodin z roku 1882

	náboženství	Písemnosti (český jazyk)	jazyk německý	země- pis	počtář- ství	přírod- nictví	kreslení	rýsování	živnost- nictví
hodin týdně	2	2	5	3	4	4	6	6	2

Školní rok byl v obnovené tradici zahájen skladbou Veni Sancte Spiritus, kterou opět zpíval místní děkan Josef Fischer (zemřel 1897) v Děkanském kostele a do školy bylo zapsáno 34 žáků, přičemž dva během roku vystoupili.¹⁰⁷ Učitelem se stal Karel Dolejš, zastupující učitel ze státní reálky v Praze¹⁰⁸ a správcem školy se stal Václav Jarolím.¹⁰⁹

Opět se jednalo o školu jednotřídní trvajících dva roky, se střídáním vyučované látky tak, aby noví žáci neměli problém při nástupu a škola proto mohla opět vystačit pouze s jednou třídou a jedním učitelem. Zároveň byl znovu zaveden poplatek při zápisu, který byl stanoven na 5 až 10,-Zl dle možností a místa pobytu žáka a ze kterého jako v předchozích letech měly být placeny školní potřeby.¹¹⁰

Z roku 1885 je záznam v městské kronice, že v Českých zemích se v tomto roce nacházely dohromady čtyři průmyslové školy řemeslnické, kdy kromě té ve Volyni uvádí ještě průmyslovou školu v Mladé Boleslavi, Kolíně a Kutné hoře.¹¹¹ Naproti tomu Václav Gabriel ve své knize *Obrázky ze školství českého a rakouského* vydané v roce 1891 uvádí v seznamu Všeobecných průmyslových a řemeslnických škol města Jaroměř, Kladno,

¹⁰³Tamtéž, s. 113.

¹⁰⁴Ta je datována od roku 1876 kdy byla Průmyslová jednota denní a večerní průmyslová škola pražská přesunuta do Plzně. Jejím prvním ředitelem se stal dr. Antonín Majer, autor osnov průmyslové školy ve Volyni z roku 1864.

¹⁰⁵Nynější Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

¹⁰⁶VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 32-35.

¹⁰⁷Tamtéž, s. 40.

¹⁰⁸SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 142.

¹⁰⁹V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 33.

¹¹⁰VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 33.

¹¹¹SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 162.

Mladou Boleslav a Volyni.¹¹² Shoduje se tak pouze v Mladé Boleslavi a Volyni. Přesná kritéria, podle kterých byly tyto školy takto vybrány, nebyla nijak uvedena.

V dalším roce, tedy 1883/1884, do obnovené školy nastoupilo 21 žáků, ale školní rok úspěšně dokončilo pouze 16 z nich. Celkově na škole studovalo v tomto roce kolem 50 dětí.¹¹³ V téže roce byla dojednána státní podpora v hodnotě 600,-Zl a škole bylo zároveň schváleno: „by org. Statut a osnovy učebné přiměřeně změněny byly,“ tak, aby „žáci již před 14. rokem do školy přijímání býti směli.“¹¹⁴ Nejednalo se ale o nástup do školy, ale pouhé přijetí, tedy, že chlapec mohl být přijat ještě před dosažením věku 14 let. To bylo reakcí na školní reformu z roku 1869, která prodloužila povinnou školní docházku na osm let. V dubnu 1884 také školu navštívil školní inspektor pan Tichý, který vyjádřil „nad výsledky shledanými svou spokojenost.“¹¹⁵ Zároveň byly ve městě v tomto roce dokončeny práce na nové městské nemocnici.¹¹⁶

Školní rok 1884/85 začal 16. září a již probíhal ve změněném statutu a s novými osnovami. Toho roku nastoupilo 32 žáků a celkový počet činil 48 studujících. Škola současně přišla o dosavadního učitele Karla Dolejšího, jenž se stal učitelem v Bechyni na Keramické škole.¹¹⁷ Na jeho místo byl vybrán Jan Třeštík (narozen 1859), praktický účetní občanské záložny v Blatné. Nově bylo také rozhodnuto o zřízení postu druhého učitele a byl na něho současně vypsán konkurz. Druhý učitel měl umožnit současně plynulejší výuku i přijímání většího počtu žáků. Tím se stal Jan Sládek učitel při dívčí škole ve Volyni. Školní rok byl ukončen 16. července 1885.¹¹⁸

V dalším roce začala výuka opět 16. září a ve škole bylo zapsáno 56 žáků. V březnu 1886 bylo rozhodnuto, že k průmyslové škole bude nově zřízena škola pokračovací o jednom ročníku, kterou v prvním roce navštěvovalo 84 učňů pod dohledem některého místního truhláře z Volyně. S předpokládaným rozšířením školy bylo současně rozhodnuto o postavení nové školní budovy, která se měla nacházet v dnešní ulici Lidická čp. 135.¹¹⁹ V mezičase byla průmyslová škola přesunuta do domu čp. 231 v Nádražní ulici. Za spolupráce s *Národní jednotou pošumavskou* byla ještě při škole zřízena *cvičební dílna pošumavská doškařská*, jejímž učitelem se stal mistr Šolza z Vinohrad a pro první rok do ní bylo zapsáno 26 žáků.¹²⁰ K tomu byla zastupitelstvem města ještě podána žádost, aby

¹¹²Václav GABRIEL, *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. Sstoletí*, Praha 1891, s. 148.

¹¹³VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 42.

¹¹⁴Tamtéž, s. 43.

¹¹⁵Tamtéž, s. 42.

¹¹⁶SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 147

První myšlenka na její stavbu pochází už z roku 1865.

¹¹⁷VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 43.

¹¹⁸Tamtéž, s. 44.

¹¹⁹Tamtéž, s. 44.

¹²⁰SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 61.

průmyslová škola byla zestátněna a patřila tak plně do kompetencí ministerstva kultu a vyučování.

Žádost byla schválena v roce 1888, kdy byl tím také změněn znovu statut školy ze *Řemeslnické školy* nově na *Všeobecnou řemeslnickou školu* s platností od téhož roku.¹²¹ Ve stejném roce byla ještě při průmyslové škole zřízena *veřejná kreslárna* pro místní živnostníky a dílna pro obrábění dřeva. Na *řemeslnické škole* bylo zapsáno 59 studentů¹²² a spolu se *školou pokračovací a veřejnou kreslárnu* školu navštěvovalo celkem 143 docházejících.¹²³ Novým správcem se stal František Novotný (narozen 1857), konstruktér při stavbě strojů při *C. K. české vysoké školy technické* v Praze. V roce 1890 do průmyslové školy docházelo 71 žáků, 81 učňů a veřejnou kreslárnu navštěvovalo 36 zájemců¹²⁴. V dalším roce to bylo 68 žáků, 74 učňů a 24 zájemců o veřejnou kreslárnu. Jen pro doplnění, v roce 1891 navštěvovalo místní občanskou školu 286 žáků, přičemž z nich bylo podle uvedených dat 266 katolíků a 11 židů, národnostní rozložení bylo 276 Čechů a 1 Němec.¹²⁵ V tomto roce také proběhla jubilejní výstava v Praze, na které byly vystaveny výrobky žáků průmyslové školy.¹²⁶

Stavba nové školní budovy, dnešní *Střední školy a jazykové školy* v ulici Lidická čp. 135 začala v roce 1890, kdy byla schválena na zasedání městského zastupitelstva a její stavbou, v celkové výši 35 783,-Zl byl pověřen místní stavitel K. Náhlík.¹²⁷ Nová budova byla dokončena po dvou letech a již v lednu 1892 bylo dokončeno i stěhování.¹²⁸ Podle zápisu v městské kronice a školních zápisů nová budova obsahovala kancelář správce školy, šest učeben, dvě ruční dílny, dvě truhlářské strojovny, kabinety na sbírky a kabinety učitelů a sborovnu. Dále pro ni byl zřízen byt školníka¹²⁹ a v průběhu roku i školní tělocvična.¹³⁰ V tomto roce také ve městě proběhly volby do zastupitelstva, kdy byl novým starostou zvolen správce průmyslové školy František Novotný.¹³¹

To zapříčinilo, že od příštího školního roku 1893/94 se novým správcem stal akademický malíř Emil Lhota.¹³² V tomto školním roce školu navštěvovalo 65 žáků, 72 učňů a 31 uchazečů o veřejnou kreslárnu. Ve městě byla také zahájena výuka na *zimní hospodářské škole*, která byla zřízena s pomocí okresního hospodářského spolku,

¹²¹VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 45.

¹²²Tamtéž, s. 45.

¹²³Tamtéž, s. 45.

¹²⁴Tamtéž, s. 60.

¹²⁵SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 182.

¹²⁶VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 63.

¹²⁷SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 182.

¹²⁸VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 65.

¹²⁹SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva za rok 1947/48 (volně vložený strojopis), kart. 1.

¹³⁰VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 66.

¹³¹SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 180.

¹³²VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 66.

a přestože byla pořádána ve spolupráci s průmyslovou školou, nebyla její součástí.¹³³ Pro město se dále jednalo o významný rok, jelikož v tomto roce byl zahájen provoz železniční trati Strakonice-Vimperk.¹³⁴

Do roku 1905 se ve Volyni nacházely tyto školy, v městské kronice označené jako vzdělávací ústavy:¹³⁵

Obecná a měšťanská škola dívčí

Obecná škola chlapecká¹³⁶

Královská česká zemská škola řemeslnická

Pokračovací škola

Řemeslnická škola

Veřejnou kreslírnu pro živnostníky

Zimní hospodářská škola (po dvou ročnících)

Pokračovací škola obchodní

Odborná škola košíkářská

V roce 1903 byl znovu změněn statut školy na *Královská česká zemská škola řemeslnická* a škola byla přidělena do zemské správy. V roce 1905 byla zrušena veřejná kreslárna a místo ní byly zřízeny *Zimní kurzy pro řemesla stavební*. Novým, nyní již ředitelem, se stal v roce 1903 Ing. Zdráhal, kterého nahradil během roku 1908 Ing. Antonín Lukesle.¹³⁷ Přičemž z neznámého důvodu je ve školním almanachu z roku 1984 jako nový ředitel uveden Ing. Emil Lukeš. Ten byl ale ještě do roku 1912 asistentem na české technice v Praze a až teprve v tomto roce nastoupil do průmyslové školy ve Volyni na pozici učitele.¹³⁸ Ředitelem se pak podle závěrečné zprávy za školní rok 1920/21 stal až v roce 1920, jelikož v tomto roce Antonín Lukesle odešel do výslužby.¹³⁹ Důvod toho nelze přesně určit, ale je možné, že autor školního almanachu z roku 1984 nešťastnou náhodou obě jména zaměnil a považoval je za stejnou osobu. Například v seznamu absolventů jsou v letech 1939 až 1945 u některých českých obcí uvedeny německé názvy, které se po dobu okupace povinně používaly.¹⁴⁰

V rozmezí let 1905 až 1914 proběhla ve Volyni další řada projektů a výstaveb.¹⁴¹ Od svatovítské kapituly byla odkoupena místní tvrz za účely zřízení městského muzea a ve

¹³³SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 186.

¹³⁴Tamtéž, s. 185.

¹³⁵Tamtéž, s. 200.

¹³⁶Správně spojená se školou dívčí

¹³⁷SOkA Strakonice, fond VOŠ a SPŠ, Dvacátá pátá výroční zpráva Královské české zemské řemeslnické školy ve Volyni, školní rok 1912-1913, s. 14, kart. 1.

¹³⁸Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 15.

¹³⁹Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1920-21 (volně vložený strojepis), kart. 1.

¹⁴⁰V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 130.

¹⁴¹SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 200-215.

stejném roce byla zřízena městská spořitelna. V roce 1908 bylo rozhodnuto o postavení nové budovy pro místní školy, respektive budovy měšťanské *dívčí školy* a *obecní školy chlapecké*. Stavba byla zahájena v roce 1912 a dokončena ještě před 1. světovou válkou v roce 1914 a její náklad činil 162 000,-Kč,¹⁴² přičemž se jedná o dnešní budovu základní školy čp. 300 ve Školní ulici. V tomtéž roce byl ve městě zřízen také první městský telefon a v roce 1910 zřízena první městská elektrárna. Zároveň proběhly regulační práce na korytu řeky Volyňky a další úprava ulic.¹⁴³

Období během 1. světové války se pro průmyslovou školu neslo v utlumeném režimu, jelikož byla řada učitelů, mezi nimi již zmíněný Emanuel Lukeš, povolána do armády. A to společně s nedostatkem „*drobných peněz*“¹⁴⁴ a plněním potřeb pro armádu, například výrobou papírových ponožek v *obecní škole* ve Volyni,¹⁴⁵ vedly k omezení výuky na školách. Výuka na *živnostenské škole pokračovací* byla v roce 1917 zastavena úplně.¹⁴⁶ Obnovena byla pouze na krátkou dobu v omezeném režimu v roce 1919 a jen do roku 1923, kdy se *živnostenská škola pokračovací* oddělila od průmyslové školy. Toto období v tabulkových přílohách ve školním almanachu z roku 1984 není pro svoji podobu ani uvedeno,¹⁴⁷ jelikož se v těchto letech pokračovalo v omezeném režimu z období války. Omezená výuka se také odrazila snížením počtu žáků, kdy ještě ve školním roce 1913/14 do školy nastoupilo 165 dětí, ale ve školním roce 1914/15 nastoupilo již pouhých 106 žáků a ke konci 1. světové války, tedy v roce 1917/18 jich bylo pouhých 85.¹⁴⁸

Situace ve městě v průběhu války je v kronice popsána takto: „*Drobné pečivo, které se prodávalo za 4,-H zakázáno péci. Zmizely rohlíky, housky, katrouše, bandury, preclíky, žemle a opanoval všude chléb málo propečený a jakosti horší. Zvláště ze směsi s kukuřičnou moukou byl špatný.*“¹⁴⁹ Dále jsou tam uvedeny rozdíly cen potravin, kdy například jeden gram pšenice před válkou stál 21,-K, během války 42,-K a kdy cena jednoho gramu hrachu stoupla ze 48,-K na 160,-K. Pivo během války vymizelo téměř úplně.¹⁵⁰ Přes zhoršující se ekonomickou situaci začala v roce 1916 stavba budovy pro okresní soud v dnešní školní ulici čp. 319, která byla dokončena v roce 1920.¹⁵¹

¹⁴²Zápis z tohoto období byl sepsován až v období první republiky (1919-1938) a ceny jsou tak střídavě uváděny již v korunách českých, nebo rakouských.

¹⁴³SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 215-217.

¹⁴⁴Tamtéž, s. 218.

¹⁴⁵Tamtéž, s. 218.

¹⁴⁶Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, XXX. Zpráva o školním roce 1917-1918, kart. 1.

¹⁴⁷V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 45.

¹⁴⁸SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, XXX. Zpráva o školním roce 1917-1918, kart. 1.

¹⁴⁹Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 220.

¹⁵⁰Tamtéž, s. 220.

¹⁵¹Tamtéž, s. 228.

5. Město a škola v období 1. republiky

5.1. První deset let Československa

Těsně po válce se situace nijak zásadně nezměnila, jen se obnovilo vyučování na *živnostenské škole pokračovací* a obnovily se předválečné kurzy, mezi nimi i *zimní kurzy pro stavební řemesla*.¹⁵² K tomu se ještě přidal *kurz zpracování kovů*, který byl zahájen 27. listopadu 1918.¹⁵³ V roce 1919 byl školním kuratoriem vytvořen návrh na reorganizaci školy. Ten byl ale v tomto roce zamítnut a škola se reorganizace dočkala až v roce 1923. Hlavním důvodem tohoto návrhu bylo požadované oddělení *živnostenské školy pokračovací* od průmyslové školy a také podnět, aby se ze *zimního kurzu pro stavební řemesla* stala *mistrovská škola pro stavební řemesla*.¹⁵⁴ Tím by se změnil statut jejich absolventů, jelikož absolvování mistrovské školy zkracovalo povinnou praxi před mistrovskou zkouškou na pouhý rok a mělo: „*Poskytnouti pomocníkům zednickým a tesařským příležitost k vyššímu praktickému a teoretickému vzdělání potřebnému k vedení stavby a pracem kancelářským, pro místo dílovedoucího, políra, stavitelského asistenta, k úspěšnému složení zkoušek mistrovských*.¹⁵⁵ Tento návrh byl podán ještě jednou, opět bez úspěchu, v roce 1921.¹⁵⁶

V roce 1919 také proběhla měnová reforma, která měla za cíl definitivní odluku od rakousko-uherské koruny a vytvoření samostatné československé měny. Bylo toho docíleno tzv. okolkováním peněz, jenž je v městské kronice reflektováno takto: „*Nepochybujeme, že události ony kolkovací akce a soupisy majetku aj. nevyimizí naší generaci tak ihned z paměti, neboť odezva jejich dlouho žila a žije dosud v našich lidech. Šlo také o velmi hluboký zásah do obvyklých poměrů, šlo o hospodářskou chirurgii, při níž musila téci krev a bylo cítit chvěti se nervy; valutový i hospodářský rozvrat, do něhož nás den ze dne stále hlouběji strhávalo rozvrácené Rakousko, byl však také příliš nebezpečný, než aby se zde vystačilo s něčím jiným než energickým řezem, jenž položil základy čl. Měně.*“¹⁵⁷ Ve Volyni se pak nacházely tři sběrné bankovky za účelem kolkování, a to v městské spořitelně, městské záložně a na okresním zastupitelstvu. Přes konec války a tuto

¹⁵²Tamtéž, s. 8.

¹⁵³J. HOMOLKA (ed.), VOŠ, s. 12.

¹⁵⁴Tamtéž, s. 12.

¹⁵⁵SOka Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, s. 8, kart. 2.

¹⁵⁶Tamtéž, Závěrečná zpráva za školní rok 1920-21, kart. 1.

¹⁵⁷Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 237.

měnovou reformu ale stále pokračovala „dlouhodobá dražota“, jak je v městské kronice označována a jak autor uvádí, ta začala klesat až v roce 1924.¹⁵⁸

Dvacátá léta se pro město opět nesla v rozmachu, kdy v roce 1922 proběhla oprava židovského hřbitova a v roce 1923 pohřeb místního legionáře Václava Vachoutka, kterého se účastnilo přes 500 hostů. Ve stejném roce byla místní *Košická škola* přesídlena kvůli nedostatku zájemců do Boskovic na Moravě.¹⁵⁹ V roce 1928 byla městská spořitelna přesídlena do nově postavené budovy na náměstí svobody čp. 35¹⁶⁰ a ve stejném roce proběhla také adaptace místní nemocnice, kdy byly k již existující budově přistaveny další hospodářské budovy a v hlavní budově bylo v některých odděleních zavedeno ústřední topení, nově byl také instalován operační sál a rentgen.¹⁶¹ Nemocnice byla ve městě zřízena od roku 1885, kdy byla dokončena její výstavba¹⁶² a spravovali ji až do roku 1945 řádové sestry.¹⁶³ Na konci 20. let byly dle dochovaných fotografií ve městě zřízeny dvě benzínové pumpy, přičemž jedna na náměstí Hrdinů a druhá v Palackého ulici.¹⁶⁴ Zřízení benzínových pump bylo reakcí na rozvoj automobilové a autobusové dopravy, kdy v roce 1927 byl zahájen provoz mezi Volyní a obcí Vacov,¹⁶⁵ vzdálené 15 kilometrů. V následujícím roce byl městem také zakoupen nákladní automobil.

Jak už bylo uvedeno, vytoužené reorganizace se průmyslová škola dočkala v roce 1923, kdy došlo na přeměnu zimních kurzů na *Mistrovskou školu stavební* a v dalším roce došlo ke zrušení *Řemeslnické školy* a její nahrazení *Odbornou školou truhlářskou*.¹⁶⁶ Zároveň byl průmyslové škole změněn statut a s ním i název z dosavadní *Královské řemeslnické školy* na *Zemskou průmyslovou školu*.¹⁶⁷ Na nařízení okresní správní komise jí byl dále poskytnut příspěvek 100 000,-Kč za podmínky, že škola zůstane ve Volyni.¹⁶⁸

Do této reorganizace průmyslovou školu absolvovalo celkem 2 274 studentů.¹⁶⁹

¹⁵⁸Tamtéž, s. 256.

¹⁵⁹Tamtéž, s. 252.

¹⁶⁰Tamtéž, s. 267.

¹⁶¹Tamtéž, s. 263.

Celkové náklady na tuto adaptaci činily 1 500 000,-Kč.

¹⁶²SOkA Strakonice, Památní kniha, s. 160.

¹⁶³Tamtéž, s. 393.

¹⁶⁴M. Neumitka, Volyně II, s. 98, 132.

¹⁶⁵SOkA Strakonice, Památní kniha, s. 264.

¹⁶⁶Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, s. 4, kart. 1.

¹⁶⁷Pod tímto názvem se průmyslová škola udržela až do roku 1950.

¹⁶⁸SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Okresní správní komise ve Volyni, dne 22. října 1923 (volně vložený strojopis), kart. 1.

¹⁶⁹V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 33.

Počet absolventů průmyslové školy v jednotlivých etapách do roku 1923:

název	časové období	počet absolventů
Jednotřídní průmyslová škola	1864/1867	61
Denní živnostenská škola	1882/1886	105
Řemeslnická škola	1886/1888	217
Všeobecná řemeslnická škola	1888/1903	1114
Královská česká zemská řemeslnická škola	1903/1923	777

Provoz školy v těchto letech činil v průměru něco kolem 600 000,-Kč ročně, přičemž její financování měl na starost především zemský správní výbor, pod který byla v roce 1903 zařazena. Dalšími organizacemi, které se podílely na financování školy byly obchodní živnostenská komora, soudní okres Volyně, a nakonec i město Volyně samotné, přičemž to kromě finančních příspěvků zajišťovalo také vytápění, elektřinu, údržbu budovy a vydržování školníka, což samo o sobě činilo ročně zhruba 60 000,- Kč.¹⁷⁰ Na provoz si ovšem přispívala i škola samotná, jelikož za prodaný nábytek vyrobený ve školních dílnách utřžila ročně v průměru kolem 84 000,-Kč.¹⁷¹

V této době také patřila mezi učitele řada významných osobností, které se zasadily i o rozvoj města. Nejvýznamnějším z nich byl učitel František Průša (1892-1957), architekt a žák Josipa Plečnika (1872-1957), který kromě vyučování na průmyslové škole také aktivně pracoval na řadě projektů ve Volyni a v blízkém okolí. V roce 1927 restauroval vnější podobu městské renesanční radnice, kterou radnice nese dodnes. Dále pro město navrhl pomník padlým 1. světové války¹⁷² na dnešním náměstí Hrdinů. K tomu ještě navrhl řadu budov, mimo jiné sokolovny ve Volyni, Blatné Libáni a Hronově. Mezi jeho další projekty patřila například také hrobka rodiny Beranových ve Strakonících.¹⁷³ V roce 1937 byl ustanoven velením jedné skupiny civilní protiletectvé obrany ve Volyni.¹⁷⁴

Samotná výuka na *Mistrovské škole stavební* v tomto období začínala 1. listopadu a končila 30. března. Trvala čtyři semestry s pětíměsíčním vyučováním, a navštěvovali ji už vyučení zedníci a tesaři od 17 let s dvou a více letou praxí. Výuka na *Odborné škole truhlářské* začínala 1. září a končila 30. června.¹⁷⁵ Trvala tři roky a byla určena pro absolventy občanské školy ve věku 14 let. Absolvování školy bylo rovnocenné s průkazem

¹⁷⁰SOKA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, s. 11-12, kart. 1.

¹⁷¹Tamtéž, s. 6, kart. 1.

Tato praxe pak probíhá i v dnešní době.

¹⁷²Ten byl odlit z bronzu a během 2. světové války zkonfiskován německou armádou. Po válce byl navrácen a doplněn o padlé během okupace z let 1939-1945.

¹⁷³SOKA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 259.

¹⁷⁴Tamtéž, s. 317.

¹⁷⁵Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, s. 4, kart. 1.

o vyučení se řemeslu. Absolvent byl tak oprávněn: „*po jednoroční praxi u mistra nebo v továrně nastoupiti a samostatně provozovati živnost, již se ve škole vyučil.*“¹⁷⁶

Tyto změny vedly k pozvolnému nárůstu počtu studentů, který ve školním roce 1926/27 činil již 126 dětí.¹⁷⁷ Přes tento nárůst ale stále nebylo dosaženo předválečného stavu, jelikož těsně před 1. světovou válkou, v roce 1913, na škole studovalo 165 žáků a v roce 1890 počet žáků čítal dokonce 188.¹⁷⁸ Předválečný stav byl definitivně překonán až ve 30. letech, kdy v roce 1936¹⁷⁹ průmyslovou školu navštěvovalo 199 žáků. I tak, ale rostoucí zájem a počet uchazečů o studium na průmyslové škole vytvářel čím dál tím větší tlak na zastupitelstvo města a okresní správu hledat pro průmyslovou školu nové prostory, jelikož dosavadní přestávaly dostačovat. Hlavním důvodem proč dosavadní prostory i při nižším počtu žáků nedostačovaly bylo, že v průběhu let omezené výuky, začaly být prostory školních dílen využívány místními řemeslníky a živnostníky, kteří jen za rok 1920 ve školních dílnách odpracovali přes 500 hodin.¹⁸⁰ Nešlo tedy o nedostačující prostory pro výuku teoretických předmětů, ale o prostory školních dílen, které nevyhovovaly a jejich mimoškolní využívání.

Z počátku se tento problém zastupitelstvo a správní orgány snažily řešit pronájmem prostor v budově *měšťanské školy dívčí* a *obecné školy chlapecké*, kde byly průmyslové škole od roku 1925 poskytnuty dvě třídy. Jednalo se pouze o dočasné řešení a ještě ve stejném roce bylo rozhodnuto o hledání dalších prostor. Zároveň se město usneslo na poskytnutí příspěvku v hodnotě 500 000,-Kč a okresní správní komise poskytla příspěvek ve výši 200 000,-Kč.

Existovalo několik variant, kdy se nabízela možnost pronajmout již existující prostory, a to již zmíněné *měšťanské školy dívčí* a *obecné školy chlapecké*, nebo dokonce návrh, zda průmyslovou školu nepřemístit do Českých Budějovic. Nakonec byla vybrána varianta, že se postaví zcela nová budova někde na okraji města.¹⁸¹ Po dlouhých jednáních, které se vedly od roku 1926 do roku 1927 bylo vybráno místo západně od řeky směrem ke Strakonícím.¹⁸² Dnešní ulice Resslerova a Dr. Bezděka.

5.2. Škola v nových prostorách

V dalším roce Zemský správní výbor pověřil výstavbou školy Ing. architekta Vladimíra Wallenfelse (1895-1962). Ten novou budovu navrhl ve funkcionalistickém

¹⁷⁶Tamtéž, s. 8, kart. 1.

¹⁷⁷Tamtéž, s. 20, kart. 1.

¹⁷⁸VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha, s. 60.

¹⁷⁹SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1936-37, s. 2-7, kart. 2.

¹⁸⁰Tamtéž, Výroční zpráva za školní rok 1920-21. (volně vložený strojopis), kart. 1.

¹⁸¹J. HOMOLKA (ed.), VOŠ, s. 13.

¹⁸²Tamtéž.

stylu¹⁸³ a náklady byly spočítány na 5 500 000,- Kč. Se samotnou stavbou se pak začalo v roce 1930¹⁸⁴ a byla dokončena v průběhu roku 1933, kdy 25. srpna po prošetření stavební komise došlo ke zkolaudování budovy. Přesto výuka v nové budově v omezeném režimu probíhala už od března toho roku, tedy před dokončením její stavby.¹⁸⁵ Dle výpovědi učitele Miroslava Hornyha z roku 1978 zaznamenané ve školním almanachu z roku 1984 sloužily školní dílny hned po svém dokončení pro výrobu školního nábytku a zařízení. Na otázku, co si z tohoto roku pamatuje a k čemu měl nejhlubší vztah, podal tuto odpověď: „Samozřejmě především k truhlářským dílnám, tam jsme se s.¹⁸⁶ učitelem Dvořákem prováděli instalaci strojů, a k zařízení ředitelny, které jsem dělal podle návrhů ak. architekta Průši. V dílnách se vyráběl též nábytek pro sborovnu, na tom pracoval s. učitel beránek. S výrobou v dílnách byly tehdy různé potíže. Dělal se hlavně nábytek na objednávku, ale místní truhláři se stavěli proti tomu, že tím jim škola bere práci, takže se dělalo hlavně na objednávky odjinud. Vedle nábytku se vyráběly i drobné výrobky, hlavně kazety a intarzie.“¹⁸⁷

V plném režimu výuka začala v novém školním roce, tedy od 1. září 1933.¹⁸⁸ Slavnostního otevření se nová budova dočkala až 5. listopadu 1933 a účastnilo se jej kromě zastupitelů města a učitelského sboru také ředitel zemského výboru Emanuel Hlavatý (1872-1942), ředitel živnostenské rady pro Čechy Dr. V. Wait, vrchní technický rada Ing. arch. G. Linka, Ing. architekt Vladimír Wallenfels (1895-1962) a mnozí další. Slavnost byla po hostině ukončena státní hymnou a následnou prohlídkou nových prostor.¹⁸⁹ Zahájení oslav je v pamětní knize průmyslové školy zaznamenáno takto: „Slavnost zahájena za velké účasti žáků i obecnstva zapěním Smetanova sboru. To dalo se ve Výstavním sále. Předseda kuratoria školy a starosta města K. Kavalírek uvítal přítomné a děkoval všem vlivným činitelům, kteří se přičinili o postavení nové školní budovy, především přisedícímu zem. výboru řediteli E. Hlavatému a vrch. radovi Dr. K. Krčmovi.“ Dále to je už ale pouhý výčet jednotlivých mluvčích a stručně shrnutí jejich proslovů.¹⁹⁰

Přesto, že byla nová budova průmyslové školy hotová a slavnostní otevření proběhlo už v listopadu 1933, práce v jejím okolí pokračovaly. V říjnu 1934 byla úpravou jejího okolí pověřena firma Ing. Kottlanda a jednalo se o úpravy školního dvora, vybudování přístupových schodů k hlavnímu vchodu do budovy, zřízení plotu u bytu

¹⁸³SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, *Zemský správní výbor dne 28. června 1927.* (volně vložený strojopis), kart. 1.

¹⁸⁴Tamtéž, *Zpráva o školním roce 1931-32*, s. 2, kart. 2.

¹⁸⁵Tamtéž, *Zpráva o školním roce 1932-33*, s. 4, kart. 2.

¹⁸⁶Jedná se o oslovení soudruh.

¹⁸⁷V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 106.

¹⁸⁸VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

Tímto zápisem končí číslování stran v Pamětní knize, které bylo prováděné pouze ručně.

¹⁸⁹SOkA Strakonice, fond VOŠ a SPŠ, *Zpráva o školním roce 1933-34*, s. 2, kart. 2.

¹⁹⁰VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

ředitele školy a dodatečná úprava příjezdové cesty.¹⁹¹ Původní budova v Lidické ulici čp. 135 byla ještě v roce 1933 odevzdána městu pod jeho správu.¹⁹²

V městské kronice je o celém projektu a stavbě školy pouze tento záznam: „V rámci nouzových prací zařaditi i úpravu cesty k novostavbě zemské průmyslové školy, kterou prováděla obec v režii a trvala od 3. prosince 1932 do 2. května 1933. Vyžádala si nákladu 20 350,-Kč.“¹⁹³ Jednalo se o tutéž příjezdovou cestu, která byla pro potřeby průmyslové školy upravena znovu v roce 1934.¹⁹⁴ Důvod proč se v městské kronice kromě tohoto záznamu o stavbě nové budovy nic nenachází, není zcela jasný. Jednou z možností je, že došlo k úmyslnému opomenutí této stavby, jelikož podle dochovaných výpovědí pamětníků z této doby, existovala mezi členy zastupitelstva města¹⁹⁵ a některými členy učitelského sboru jistá zaujatost, která vyvrcholila v období po 2. světové válce, respektive po roce 1948. Je tedy možné, že v době, kdy tyto záznamy v kronice vznikly, tedy v období krátce po skončení 2. světové války v roce 1945, se některé události a jejich význam již úmyslně zamlčoval. Důležitým aspektem je také, že výrazná část zastupitelstva města byla v roce 1945 již členy KSČ, zatímco zmínění členové učitelského sboru ne. To by také mohlo být jedním z vysvětlení, proč nebyl ve školním almanachu z roku 1984 Antonín Lukesle uveden jako ředitel školy, ačkoliv tuto pozici zastával až do roku 1920.¹⁹⁶ Problémem ale zůstává, že zda-li je pravdou, že docházelo k zamlčování některých informací, nelze to nijak ověřit.

Nové školní prostory, především nové prostory dílen umožnily zřídit pro třetí semestr *mistrovské školy stavební* oddělení pro tesaře, čímž se i zvýšily kapacity na nábor více studentů.¹⁹⁷ Jen pro ilustraci o kolik se toto číslo zvýšilo po otevření nové školní budovy. Ve školním roce 1933/34 jednotlivé odborné kurzy navštěvovalo dohromady 48 žáků, zatímco v dalším roce jich bylo už 135.¹⁹⁸

Na konci školního roku 1933/34 průmyslová škola oslavila 70. výročí vzniku. Oslavy se pořádaly od 29. června a trvaly do 1. července. Součástí těchto oslav byla slavnostní výstava studentských prací a prohlídka nové budovy. Dále byl druhý den oslav uspořádán ples v místním hotelu U nádraží, dnešní Nádražní ulice čp. 254 a celá slavnost byla zakončena společným obědem v hotelu Šimák na dnešním náměstí Svobody čp. 53.¹⁹⁹

¹⁹¹SOKA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Protokol sepsaný dne 29. října 1934 za přítomnosti podepsaných v kanceláři správy stavby zemské průmyslové školy ve Volyni. (volně vložený list), kart. 1.

¹⁹²Tamtéž, Protokol o zahajovací poradě sboru učitelského odborné školy truhlářské při zemské škole průmyslové ve Volyni ze dne 1. září 1933 za přítomnosti všech členů sboru. (volně vložený strojopis), kart. 3.

¹⁹³Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 363.

¹⁹⁴Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, Protokol sepsaný dne 29. října 1934 za přítomnosti podepsaných v kanceláři správy stavby zemské průmyslové školy ve Volyni. (volně vložený list), kart. 1.

¹⁹⁵Podle těchto výpovědí se k nim řadil i sepisovatel kroniky.

¹⁹⁶SOKA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1920-21. (volně ložený strojopis), kart. 1.

¹⁹⁷Tamtéž, Zpráva o školním roce 1933-34, s. 5, kart. 2.

¹⁹⁸Tamtéž, Zpráva o školním roce 1934-35, s. 4-10, kart. 2.

¹⁹⁹VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

Přes počáteční zvýšení počtu žáků, kdy ve školním roce 1935/36 průmyslovou školu navštěvovalo 199 dětí, v dalším roce bylo zapsáno pouhých 107 dětí. Důvodem bylo, že se v této době přestaly pro malý zájem pořádat odborné kurzy.²⁰⁰ Ty byly dočasně obnoveny až ve školním roce 1939/40 a byly to kurzy *autogenní sváření kovů, kalení a sváření kovů* a dalším kurzem byl *kurz střihů pro krejčí*.²⁰¹ V roce 1934 byla klubem československých turistů opravena místní tvrz a město v tomtéž roce převedlo městskou elektrárnu do správy *Otavského elektrárenského svazu*. V roce 1937 bylo otevřeno městské koupaliště u řeky ve směru na Nišovice.²⁰² V témže roce ve městě proběhla akce na uctění památky bývalého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka (1850-1937), který zemřel 14. září toho roku. O přijetí zprávy o jeho smrti v městské kronice píše takto: „*Tuto první zprávu, která vzbudila u celého národa hluboký smutek – hlásilo 14. září pražské rádio. Hned vyvěšen byl na radniční budově smuteční prapor a také celé město odšlo se do smutku. Průběh zhoršené nemoci prezidenta byl sledován, leč nikdo však netušil, že jeho blahodárný a národu věnovaný život v krátkosti vyprchá. Ve výkladních skříních obchodů volyňských objevily se obrazy tohoto největšího představitele našeho veřejného a národního života ve smutečním rouše a většina domů opatřena byla i smutečními prapory.*“²⁰³

Od poloviny 30. let se na fungování školy i města začala projevovat zhoršující se mezinárodní situace, poté co se v Německu k moci dostal Adolf Hitler (1889-1945). Ve městě byla během roku 1937 zřízena civilní letecká obrana, kdy se jedním z jejích velitelů stal již zmíněný František Průša.²⁰⁴ K tomuto ještě přibily pravidelné zkoušky simulovaných náletů letadel a v říjnu tohoto roku také proběhlo na průmyslové škole branné cvičení s pochodem na hrad Helfenburk.²⁰⁵ V roce 1938 proběhlo další secvičování civilní protiletecké obrany, kdy byly po celý den nacvičovány reakce v případě přímého náletu letadel na město. Mimo to ale pokračovaly i stavební práce, kdy bylo upraveno náměstí Svobody a také proběhla výstavba městského vodovodu.²⁰⁶

Ve stejném roce byl jako reakce na anšlus Rakouska v březnu 1938, ve Volyni v průběhu roku umístěn 1. prapor 11. pěšího pluku z Písku československé armády. Pluk byl ubytován přímo ve městě, ale jednotlivé jednotky byly umístěny i v okolních vesnicích a usedlostech.²⁰⁷ Podle výpovědí pamětníků kolovaly zprávy, že v případě vypuknutí války s Německem bude Volyně součástí obranné linie mezi městy Vimperk a Strakonice.

²⁰⁰SOKA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1935-36, kart. 2.

²⁰¹Tamtéž, Výroční zpráva za školní rok 1939-1940. (Vůlně vložený strojopis), kart. 2.

²⁰²Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 320.

²⁰³Tamtéž, Památní kniha, s. 324.

²⁰⁴Tamtéž, s. 259.

²⁰⁵Tamtéž, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1936-37, s. 2-7, kart. 2.

²⁰⁶Tamtéž, AM Volyně, Památní kniha, s. 331.

²⁰⁷Tamtéž, s. 327.

1. prapor 11. pěšího pluku ve Volyni zůstal až do března 1939, kdy byl odzbrojen a rozpuštěn příchozí německou armádou.²⁰⁸

Po Mnichovské konferenci v září 1938 a odstoupení Sudet v říjnu 1938 byl pod Volyni přičleněn zbytek Vimperského soudního okresu a do Volyně byla také přesídlena *Obchodní škola z Vimperka*, oficiálně k tomu došlo ale až v roce 1939, kdy jí byly přičleněny prostory v budově bývalé průmyslové školy,²⁰⁹ v dnešní ulici Lidická čp. 135. Zde Obchodní škola sídlila až do roku 1946, kdy se po dlouhém jednání vrátila zpátky do Vimperka.²¹⁰ Ztráta území Sudet také vedla k dočasnému zvýšení obyvatel ve městě, který byl zapříčiněn příchodem uprchlíků z měst Vimperka a Prachatic. To vedlo k tomu, že počet obyvatel ve Volyni přesáhl 4 000 obyvatel. Ti byli ubytováni jak v městských bytech, tak po místních domácnostech, přičemž to vedlo k nedostatku obytných prostor a jako dočasné řešení bylo využito jejich ubytování i v prostorách městských škol.²¹¹ Dalším problémem byly snížené dodávky uhlí, které měly především během války za následek prodlužování vánočních prázdnin. Podle záznamu v městské kronice v této době městští zastupitelé podali žádost, aby se z Volyně stal kromě soudního okresu i okres politický, díky čemuž by ve městě byla umístěna vojenská posádka.²¹² Tato žádost se ale z důvodu okupace Československa v březnu 1939 nedočkala projednání.

²⁰⁸Tamtéž, s. 340-341.

²⁰⁹Tamtéž, s. 327.

²¹⁰Tamtéž, s. 402.

Jedním z návrhů také bylo, že by mohla zůstat ve Volyni.

²¹¹SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 331-333.

²¹²Tamtéž, s. 331.

6. Město a škola v období okupace

Příjezd německé armády do Volyně v březnu 1939 je v Městské kronice popsán takto: „*Sama příroda dala výraz svého odporu proti násilí, které se zde páchalo. Do oblevy přišla sněhová bouře, která trvala po celý den. Do Volyně došla však již 15. března zpráva o vstupu německých vojsk na půdu československé republiky. Ve Volyni ubytovaný prapor pěšího pluku 11. po provedeném poplachu očekával německého příchodu v kasárnách a starosta Dr. K. Tomsa již o 6. ho. ranní vydal prohlášení občanstvu, aby rozhodnutí prezidenta Dr. E. Háchy přijalo klidně a pokračovalo ve svém zaměstnání.*“ První němečtí vojáci do Volyně přijeli až druhý den 16. března dopoledne. Popis pokračuje: „*Jen několik málo jednotlivců ze zvědavosti přihlíželo, jak se vojsko na náměstí řadí k odpočinku.*“ Jednalo se o prapor 20. pěšího pluku z Řezna.²¹³

Hned po příchodu německé armády vznikl návrh na využití prostor průmyslové školy pro ubytování německých vojáků. Za tímto účelem na škole ve dnech 19. a 20. března proběhla inspekce budovy německou armádou. V pamětní knize školy je událost popsána takto: „*Dne 20. března 1939 přišel do školy německý důstojník s tlumočnickem za účelem ubytování něm. vojska v zem. Průmyslové škole ve Volyni. Ředitel školy Ing. Jan Jilý toto ubytování něm. vojska odmítl a po delším jednání něm. důstoj.-ubytovatel od zamýšleného ubytování s výhradou upustil.*“²¹⁴ Zápis provedl ředitel průmyslové školy Ing. Jan Jilý 10. května 1945.²¹⁵ Naproti tomu ale ve zprávě z roku 1939²¹⁶ je uvedeno: „*19. a 20. března 1939 navštívili školu důstojníci německé armády s velitelem posádky, velmi obdivovali školní budovu i zařízení, čistotu, rovněž tak práce grafické i dílenské žáků. Při tom prohlásili, že by bylo škoda umístiti vojsko v takové vzorné budově a velitel slíbil, že zůstane vše jak možno v normálním provozu. Podle tohoto prohlášení se podařilo při dalším příchodu vojska vyjednatí ponechání školní budovy svému účelu.*“²¹⁷ Je otázkou, který z těchto zápisů více odpovídá pravdě, jelikož první zápis byl napsán těsně po konci války v odbojném duchu a druhý byl zapsaný v roce 1939, během zmíněné okupace. Důvod proč zapsal stručnější a méně podrobný záznam do knihy, přesto, že dřívější záznam je v knize přítomný není jisté.

²¹³Tamtéž, s. 340-341.

²¹⁴VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

²¹⁵Tamtéž.

Jedná se o podrobnější přepis volně vložených papírů v pamětní knize školy.

²¹⁶Jejím autorem byl také ředitel Ing. Jan Jilý.

²¹⁷SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Protokol závěrečné klasifikační porady učitelského sboru mistrovské školy stavební ze dne 22. března 1939. (volně vložený strojopis), kart. 3.

22. března se uskutečnila porada školy, na které se řešila tehdejší situace. V průběhu jara proběhl plánovaný kurz účetnictví v prostorách školy, který pořádala *Řemeslnická beseda Volyně*.²¹⁸ V létě roku 1939 byly zrušeny *živnostenské školy pokračovací* v obcích Stachy a Vacov, přičemž tyto obce přešly pod správu průmyslové školy ve Volyni. K tomu došlo 18. srpna²¹⁹ a v roce 1940 se pak přidaly obce Zdíkov a Čkyně. To vedlo k tomu, že ačkoliv se školství v nově ustanoveném Protektorátu Čechy a Morava takto postupně omezovalo a současně se rušila řada škol,²²⁰ množství dětí na průmyslové škole ve Volyni rostl. Ředitel školy se zastupitelstvem města proto požádal v roce 1940 o rozšíření obvodu školy o další obce v nejbližším okolí, které ještě pod Volyni nespádaly. Jednalo se především o obci Čestice.²²¹ Zatímco tak ve školním roce 1939/40 průmyslovou školu ve Volyni navštěvovalo 406 žáků,²²² v následném roce to bylo již 493 žáků²²³ a ve školním roce 1943/44 dokonce 612 žáků.²²⁴

Přestože se počet žáků na průmyslové škole z důvodu rušení škol v okolních obcích zvyšoval, výuka na průmyslové škole byla postupně omezována. Jedním z těchto omezení bylo zapůjčení části prostor místní *měšťanské škole dívčí* a později i *měšťanské škole chlapecké*, jejichž budova školy²²⁵ byla v roce 1940 zkonfiskována německou armádou a využita jako vojenské kasárny.²²⁶ V budově místního soudu bylo umístěno velitelství Wehrmachtu. Ten se nacházel vedle budovy měšťanské školy a je tedy možné, že proto bylo zamítnuto ubytování německé armády v prostorách průmyslové školy. Dalším omezením bylo nucené penzionování některých učitelů, mezi nimi Ing. arch. Ervína Glückaufa a profesora Emila Meissnera²²⁷ a v dalších letech nasazení některých učitelů na nucené práce. Po vyjednávání byly tyto práce zajištěny blízké v ČZ Strakonice, čímž se tito učitelé a později i studenti vyhnuly pracím v Německu.²²⁸ Mimo službu byl také postaven ředitel školy Ing. Jan Jilý, který byl nahrazen Ing. Janem Kafkou. Přestože byl postaven mimo službu si ale Jan Jilý svoji pozici formálně udržel až do roku 1945, kdy svoji funkci ředitele školy oficiálně předal prof. Ing. Janu Adamcovi.²²⁹ Ve školním almanachu z roku 1984 není dokonce Ing. Jan Kafka jako ředitel vůbec uveden.²³⁰

²¹⁸Tamtéž, kart. 3.

²¹⁹Tamtéž, Dekret ministerstva školství a národní osvěty dne 18. srpna 1939 (volně vložený strojopis), kart. 3.

²²⁰M. NOVOTNÝ, *Velké dějiny*, s.366-367.

Vysoké školy byly dále uzavřeny od listopadu 1939.

²²¹SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Soupis vyučujících sil ve škole ve školním roce 1943-44, kart. 5.

²²²Tamtéž, Výroční zpráva za školní rok 1939-1940 (volně vložený strojopis), kart. 2.

²²³Tamtéž, Výroční zpráva za školní rok 1940-1941 (volně vložený strojopis), kart. 2.

²²⁴Tamtéž, Výroční zpráva za školní rok 1943-1944 (volně vložený strojopis), kart. 2.

²²⁵Obě měšťanské školy do té doby sídlily v budově dnešní základní školy ve Volyni čp 300.

²²⁶SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 364.

²²⁷SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Soupis vyučujících sil ve škole ve školním roce 1941-42, kart. 5.

²²⁸Česká zbrojovka Strakonice.

²²⁹SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Soupis vyučujících sil ve škole ve školním roce 1943-44, kart. 5.

²³⁰V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 33.

K dalšímu omezení činnosti školy došlo dále ve školním roce 1944/45, kdy byla pro tento rok přerušena činnost *mistrovské školy stavební a odborné školy truhlářské*. Na žádost svazu *Řemesel v Praze a ČZ Strakonice* bylo ale umožněno pokračování výuky v prvních třídách obou odborných škol. V tomto roce došlo k již zmíněnému rozhodnutí, že studenti vyšších ročníků odborných škol, tedy druhého a třetího ročníku spolu se čtyřmi dílenskými učiteli, budou přiděleni na nucené práce pro *ČZ Strakonice*.²³¹ Část prací se prováděla přímo v dílnách průmyslové školy, jelikož by bylo problém stroje z těchto dílen dopravit do Strakonice a ani by nebylo možné je tam někde umístit. Podle zápisu z pamětní knihy tento krok měl mimo to také za účel stroje ve školních dílnách ochránit před konfiskací jejich odvezením do Německa.

V únoru 1945 byla na konec výuka na škole přerušena úplně a dílny byly přiděleny německé firmě *Deutsche Liefergemeinschaft*.²³² Ta svoji činnost v prostorách školy zahájila 19. února a její zaměstnanci byli ubytováni ve školních učebnách. Přesto se ale 28. února konaly učňovské zkoušky a dokonce 4. dubna bylo umožněno v omezeném režimu pokračovat ve výuce prvních ročníků.²³³ Obnovená výuka neměla dlouhého trvání, jelikož už 19. dubna byla znovu zastavena a v prostorách školní budovy byla ubytována německá armáda. Tímto také byla ukončena činnost *Deutsche Liefergemeinschaft* v průmyslové škole. Z počátku bylo v průmyslové škole usídleno pouze „vojenské oddělení farmaceutické“,²³⁴ které bylo, ale 30. dubna doplněno pravidelnou německou armádou. Ta ve Volyni zůstala až do 5. května, kdy poslední němečtí vojáci opustili město.²³⁵ Po jejich odjezdu byla v podvečer na střechě školy vyvěšena československá vlajka²³⁶ a na příjezdových cestách do města zřízeny provizorní zátarasy.²³⁷ S tím se neshoduje zápis v městské kronice, jelikož je tam uvedeno, že německé jednotky opustily Volyni až v noci z 5. na 6. května. Protože ale zápis pamětní knihy průmyslové školy, který uvádí datum 5. května, byl zapsán dříve, 10. května, a pochybnost, že by celá německá kolona obsahující obrněné vozy a minimálně jeden tank²³⁸ dokázala nepozorovaně opustit město, nasvědčuje se jako pravděpodobnější datum 5. května. Výpovědi místních pamětníků se pak v této otázce rozcházejí a neposkytují jasnou odpověď.

Další den, 6. května, do Volyně dorazily předsunutá jednotky americké armády, které znamenaly pro město konec války. Konkrétně se jednalo o tanky 4. obrněné divize, která do Volyně přijela směrem od Vimperka.²³⁹ V pamětní knize je jejich příjezd popsán

²³¹Tamtéž, s. 33.

²³²Tamtéž, s. 14.

²³³VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

²³⁴Tamtéž, (volně vložený list), s. 9.

²³⁵Tamtéž.

²³⁶Tamtéž, (volně vložený list), s. 10.

²³⁷SOkA Strakonice, AM Volyně, Pamětní kniha, s. 380-382.

²³⁸Tamtéž, s. 380.

²³⁹VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

takto: „V neděli ráno, dne 6. května 1945 bylo ve Volyni ticho. V noci opatrně odtáhlo německé vojsko, pravděpodobně k Prachaticům. Obyvatelstvo Volyně si oddechlo.“ Dále zápis popisuje: „Bylo asi tak po jedné hodině odpolední, začalo se v zástupu v ulici Jeřábkové²⁴⁰ jeviti vlnění, které se v brzku přeneslo na zástupy lidí na náměstí. Po malé chvíli vjížděly do náměstí již motorizované jednotky americké armády. Osmahlí hoši, dobře živení, odpovídali radostně na pozdravy davu, přijímali rádi květiny z rukou dívek a i vlajky československé, které zatýkali na tanky a vozy, na niž seděli.“²⁴¹ Zápis je po té zakončen: „průjezd amerického vojska trval do 5 hodiny odpolední. Byla to podívaná, na niž se nezapomíná.“²⁴²

Velitelství 4. obrněné divize byly zapůjčeny prostory kanceláře ředitele průmyslové školy a velící důstojníci byly ubytováni v bytě ředitele školy.²⁴³ Následně 8. května v průmyslové škole proběhla uvítací oslava, na které promluvil, kromě zástupců města i velitel americké jednotky ve Volyni, plukovník Wendell Blanchard (1902-1977).²⁴⁴ 4. obrněná divize poté byla vystřídána 94. pěší divizí, která ve městě zůstala až do září 1945.²⁴⁵

V září začala opět výuka na průmyslové škole v plném rozsahu, vyjma odborných kurzů, které nebyly ve školním roce 1945/46 otevřeny. Kvůli nedostatku uhlí byly opět prodlouženy vánoční prázdniny, které trvaly do 5. února pro *mistrovskou školu stavební* a do 3. března pro *odbornou školu truhlářskou*. Během školního roku bylo na průmyslové škole zapsáno 616 dětí.²⁴⁶

První změna přišla již v únoru roku 1946, kdy se změnila *Živnostenská škola pokračovací* na učňovskou školu a byla oddělena od průmyslové školy ve Volyni a připojena k učňovské škole ve Strakonících.²⁴⁷ V tomto novém režimu škola po té fungovala až do školního roku 1946/47, kdy byly zřízeny *Mistrovská škola truhlářská* a *mistrovská škola tesařská*.²⁴⁸ V roce 1948, respektive v roce 1950²⁴⁹ byl změněn statut školy na *Průmyslová škola* a byla předána do působnosti ministerstva školství.²⁵⁰ V této podobě průmyslová škola vydržela pouze do roku 1951. V tomto roce bylo zavedeno

²⁴⁰Dnešní ulice Vimperská.

²⁴¹SOkA Strakonice, AM Volyně, Památní kniha, s. 382-383.

²⁴²Tamtéž, s. 382.

²⁴³VOŠ a SPŠ Volyně, Pamětní kniha.

²⁴⁴<https://www.arlingtoncemetery.net/wendell-blanchard.htm>

²⁴⁵https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/americti-vojaci-osvobodili-volyni-uz-6-kvetna-0180514.html

²⁴⁶SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1945-1946 (volně vložený strojopis), kart. 2.

²⁴⁷Tamtéž, Historie školy od roku 1864 do r. 1945, kart. 1.

²⁴⁸V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 45.

²⁴⁹Změna nastala už rokem 1948, což dokládá jak pramenný záznam protokolu, tak tabulkové přílohy ve školním almanachu z roku 1984. ale v rozpisu množství absolventů po jednotlivých etapách je tato změna datována až do roku 1950.

²⁵⁰SOkA Strakonice, fond VOŠ a SPŠ, Protokol č. 1 první zahajovací porady v I. pololetí, konané 1. září 1948 (volně vložený strojopis), kart. 3.

čtyřleté studium zakončené státní maturitou a byl opět změněn její statut na *Střední průmyslová škola*, čímž se zařadila do systému škol II. cyklu.²⁵¹

Počet absolventů průmyslové školy v etapách od roku 1923 do roku 1951:²⁵²

název	časové období	počet absolventů
Zemská průmyslová škola	1923/1950	1618
Průmyslová škola	1950/1951	58

²⁵¹V. KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola*, s. 14.

²⁵²Tamtéž, s. 33.

7. Absolventi průmyslové školy podle místa bydliště

Je otázka nakolik se v průběhu fungování školy změnila skladba jejích absolventů podle bydliště. Ačkoliv nelze říci, že by se nějaká obec nebo vesnice stala v tomto ohledu prominentní, tedy, že by průmyslovou školu navštěvovali především žáci z jedné nebo více obcí. Lze ale pozorovat, že drtivá většina absolventů školy pocházela z blízkého okolí, do vzdálenosti zhruba sedmi kilometrů.

Rodáků přímo z města Volyně, kteří by průmyslovou školu navštěvovali moc velké množství nebylo. Zpravidla se jednalo o jednoho žáka na školní rok, přičemž v některých letech pak nebyl mezi absolventy školy z Volyně nikdo. Bylo tomu tak například v letech 1924-1926,²⁵³ nebo v letech 1940-1943.²⁵⁴ Naproti tomu ale bylo celkem výrazné množství žáků, kteří měli místo bydliště ve větší vzdálenosti než 40 kilometrů, nejčastěji se jednalo o chlapce z Prahy. V rozmezí let 1923-1950 činil poměr žáků 21 původem z Prahy a 22 původem z Volyně. Druhé nejčastější město vzdálené více než 40 kilometrů v tomto období bylo město Beroun, ze kterého průmyslovou školu v tomto období navštěvovalo celkem pět chlapců. Nejvzdálenější místo pobytu na území Československa měl Jaroslav Bačák, který absolvoval *mistrovskou školu stavební* ve školním roce 1932/33 a pocházel ze Slezské Ostravy,²⁵⁵ která je od Volyně vzdušnou čarou vzdálená přes 320 kilometrů. Nejednalo se ale pouze o žáky z území tehdejšího Československa, jenž by navštěvovali průmyslovou školu, ale našli se i žáci z okolních zemí. V roce 1927 absolvovali *odbornou školu truhlářskou* Ladislav Staněk, původem z Berlína a Eich Křivánek, původem z Hambornu na břehu řeky Rýna.²⁵⁶ Ve stejném roce také průmyslovou školu absolvovalo sedm chlapců bez uvedeného místa pobytu. K nim jsou v seznamech uvedeny pouze iniciály křestního jména a příjmení, společným prvkem pak všichni tito žáci mají ruský znějící jména.²⁵⁷ Dále v roce 1932 absolvoval také *odbornou školu truhlářskou* Josef Kužel z Vídně. Ve všech těchto příkladech se ale jednalo o výjimky, a ne žádné opakující se pravidlo.

Zmíněný trend, kdy průmyslovou školu navštěvovali především žáci z blízkého okolí a nikoliv přímo ze samotné Volyně, nebyl omezený pouze na období před 2. světovou válkou. Jelikož jak zmíněné seznamy absolventů dokládají, tento trend je patrný po celou dobu existence průmyslové školy. Pro příklad, v období mezi roky 1923 až 1950, kdy

²⁵³Tamtéž, s. 124.

²⁵⁴Tamtéž, s. 131.

²⁵⁵Tamtéž, s. 127.

²⁵⁶Tamtéž, s. 124.

²⁵⁷Jednalo se o jména: Boldašnikov, Budarin, Djakonov, Horin, Lučkin, Michajličenko, Slaščev, Vitov.

průmyslovou školu absolvovalo celkem 1 618 žáků,²⁵⁸ jich z Volyně bylo pouhých 22 a z Prahy 21. V období od roku 1965 do roku 1984, kdy vyšel zkoumaný almanach, školu absolvovalo celkem 2 189 dětí²⁵⁹ a z města Volyně to činilo pouze 80 žáků. Absolventů původem z Prahy ve stejném období bylo pouhých 25.²⁶⁰

Ačkoliv se z důvodu různě dlouhých období a různých počtů absolventů nejedná o přesné srovnání, ukazuje nám to proměny ve skladbě absolventů. V období mezi roky 1923 až 1950 byl mez absolventy původem z Volyně každý 73. a v období mezi lety 1965 až 1984 to byl už každý 27. Důležité pro toto srovnání je údaj, že množství obyvatel ve Volyni se od roku 1900 stabilně drží kolem 3 000²⁶¹ a tuto změnu tedy nejde přikládat zvyšujícím se počtům lidí ve městě. Rozdíl je v zastoupení absolventů z Prahy, kdy v prvním zkoumaném období byl z Prahy každý 77. a ve druhém období to byl už pouze každý 87. absolvent.

²⁵⁸Tamtéž, s. 33.

²⁵⁹Tamtéž, s. 127.

²⁶⁰To bylo mimo jiné důsledkem zřizování středních odborných škol v průběhu 50. a 60. let. Mezi nimi: Střední odborná škola uměleckořemeslná s.r.o. a Střední škola a Vyšší odborná škola umělecká a řemeslná.

²⁶¹Ě. TEPLÝ, *Dějiny*, s. 368.

8. Závěr

Průmyslová škola ve Volyni byla na základě rozhodnutí městského zastupitelstva založena v roce 1864. Toto rozhodnutí mělo za cíl vytvořit podmínky pro zlepšení úrovně místních řemeslníků v kraji a pomoci také s rozvojem řemesel samotných. Škola neměla ovšem žáky vzdělávat pouze k jejich danému řemeslu, kterému se rozhodli věnovat, ale i zajistit, aby se jejím absolventům dostalo zejména všeobecného vzdělání. To by jim následně umožnilo lépe se uplatnit nejen v jejich oboru, ale především v samostatném provozování živnosti.

Ačkoliv byla průmyslová škola od svého počátku nedílnou součástí města Volyně a svého okolí, nejde říci, že by se obě instituce nevyvíjely ve své podstatě samostatně, ale navzájem se silně ovlivňovaly.

V době, kdy k rozhodnutí o zřízení školy došlo, procházelo město Volyně zásadní proměnou, během které se rozvíjelo jak kulturně, ekonomicky tak i po stránce politické. To mělo za následek, že ačkoliv fungování průmyslové školy muselo být po pouhých třech letech pozastaveno, bylo město schopné v roce 1882 fungování průmyslové školy obnovit a znovu na ní zahájit výuku. Od tohoto roku se pak průmyslová škola stala trvale nedílnou součástí města Volyně, přičemž se její význam neomezoval pouze na bezprostřední okolí, ale dalece jej přesahoval. To se dá pozorovat na faktu, že v období mezi roky 1921 a 1950 počet absolventů původem přímo z města Volyně dosahoval téměř stejného počtu co absolventi původem z Prahy. Výjimkou nebili ani absolventi z větších měst v Čechách jako byli České Budějovice, nebo Český Krumlov a město Beroun. Největší podíl absolventů, ale přesto tvořili ti původem z blízkého okolí. Od založení průmyslové školy v roce 1864 pak do roku 1950 školou prošlo 3 892 absolventů.

Od roku 1892 se průmyslová škola také začala přímo podílet na podobě města, jelikož v tomto roce byla postavena její nová školní budova, která se stala svojí velikostí a podobou jednou z architektonických dominant města. Tato budova byla velikostí ve městě překonána až v roce 1914 nově postavenou budovou místní základní školy. Ještě zásadněji touto formou zasáhla průmyslová škola do podoby města v roce 1933, kdy byla dokončena dnešní školní budova na okraji města směrem k Strakonícím. Samotná budova byla vrcholem v té době uplatňujícího se funkcionalistického stylu a do dnes se řadí mezi významné městské památky.

Průmyslová škola měla kromě přímého vlivu v podobě školních budov a jejich absolventů na město i svůj nepřímý vliv, a to skrze její učitelé, kteří na škole působili. Celá

řada z nich pak působila v městském zastupitelstvu, přičemž jako příklad se dá uvést František Novotný, ředitel školy v letech 1888-1893, který byl v roce 1893 zvolen dokonce starostou města. Dalším příkladem, jaký učitelé průmyslové školy měli svůj vlastní vliv na město, byl architekt František Průša, který se svojí prací mimo jiné zaznamenal o vzhled města, přičemž mezi jeho nejvýznamnější práce se řadí mimo jiné současná podoba staré městské radnice, budova volyňské sokolovny a památník padlým na dnešním náměstí Hrdinů.

9. Prameny a literatura

Nevydané prameny

Státní okresní archiv Strakonice (dále SOkA Strakonice), Archiv města Volyně, Památní kniha města Volyně, 1868-1952.

SOkA Strakonice, fond Vyšší odborné školy a Střední průmyslové školy (dále f. VOŠ a SPŠ), nezpracovaný materiál.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Dekret ministerstva školství a národní osvěty dne 18. srpna 1939, kart. 3.

SOkA Strakonice, fond VOŠ a SPŠ, Dvacátá pátá výroční zpráva Královské české zemské řemeslnické školy ve Volyni, školní rok 1912-1913, kart. 1.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Historie školy od roku 1864 do r. 1945, kart. 1.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, kart. 1.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Nástin vývoje a činnosti v letech 1923 až 1927, kart. 2.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Okresní správní komise ve Volyni, dne 22. října 1923, kart. 1.

SOkA Strakonice, fond VOŠ a SPŠ, Protokol č. 1 první zahajovací porady v I. pololetí, konané 1. září 1948, kart. 3.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Protokol o zahajovací poradě sboru učitelského odborné školy truhlářské při zemské škole průmyslové ve Volyni ze dne 1. září 1933 za přítomnosti všech členů sboru, kart. 3.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Protokol sepsaný dne 29. října 1934 za přítomnosti podepsaných v kanceláři správy stavby zemské průmyslové školy ve Volyni, kart. 1.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Protokol závěrečné klasifikační porady učitelského sboru mistrovské školy stavební ze dne 22. března 1939, kart. 3.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Soupis vyučujících sil ve škole ve školním roce 1941-42, kart. 5.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Soupis vyučujících sil ve škole ve školním roce 1943-44, kart. 5.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1920-21. kart. 1.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1939-1940, kart. 2.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1940-1941, kart. 2.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1943-1944, kart. 2.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Výroční zpráva za školní rok 1945-1946, kart. 2.

SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, XXX. Zpráva o školním roce 1917-1918, kart. 1.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Závěrečná zpráva za školní rok 1920-21, kart. 1.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zemský správní výbor dne 28. června 1927, kart. 1.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1931-32, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1932-33, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1933-34, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1934-35, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1935-36, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva o školním roce 1936-37, kart. 2.
SOkA Strakonice, f. VOŠ a SPŠ, Zpráva za rok 1947-48, kart. 1.
Vyšší odborná škola a Střední škola Volyně, Pamětní kniha průmyslové školy Volyně, Volyně 1864-1996.

Literatura

EFMERTOVÁ, Marcela, *České země v letech 1848-1918*, Praha 1998.
GABRIEEL, Václav, *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. a XIX. století*, Praha 1891.
HOMOLKA, Jiří (ed.), *VOŠ a SPŠ Volyně, Volyně 2019*.
KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky I-III*, Praha 2000-2003.
KOZÁK, Václav (ed.), *Střední průmyslová škola ve Volyni, Volyně 1984*.
MATOUŠEK, František, *Školství obecné a střední*, Praha 1911.
NEUMITKA, Miroslav, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014.
NEUMITKA, Miroslav, *Volyně na starých pohlednicích II*, Volyně 2019.
NOVOTNÝ, Miroslav, *Dějiny školství a vzdělanosti na jihu Čech*, České Budějovice 2006.
NOVOTNÝ, Miroslav a kol., *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost*, Praha 2020.
Ottův slovník naučný, XXVI. díl, Praha 1907.
POLANSKÝ, Zdeněk, *Modernizace Volyně. Dominantní trendy ve vývoji hospodářství, společnosti a politiky ve Volyni mezi léty 1848 a 1938*, Praha 2015.
SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*, Praha 1897.
ŠAFRÁNEK, Jan, *Školy české I*, Praha 1913.
ŠAFRÁNEK, Jan, *Školy české II*, Praha 1918.
TEPLÝ, František, *Dějiny města Volyně a okolí*, Písek 1933.

Elektronické zdroje

www.strakonicky.denik.cz [online]: Američtí vojáci osvobodili Volyni už 6. května. [Cit. 8. 8. 2023]. Dostupné z: https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/americti-vojaci-osvobodili-volyni-uz-6-kvetna-20180514.html

www.arlingtoncemetery.net [online]: Wendell Blanchard – Colonel, United States Army. [Cit. 8. 8. 2023]. Dostupné z: < <https://www.arlingtoncemetery.net/wendell-blanchard.htm>

10. Přílohy

10.1. Seznam obrazových příloh

- Obr. 1: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1864-1866* čp. 108 (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 2: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1866-1867* čp. 32 (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 3: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1882-1888* čp. 231 (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 4: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1888-1892* čp. 119 (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 5: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1892-1933* čp. 135 (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 6: *Budova průmyslové školy od roku 1933* čp. 440, *přední pohled* (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 7: *Budova průmyslové školy od roku 1933* čp. 440, *zadní pohled* (foto: Matěj Frencl)
- Obr. 8: *Budova průmyslové školy od roku 1933* čp. 440, *celkový pohled* (Jiří HOMOLKA (ed.), VOŠ a SPŠ Volyně, Volyně 2019.)
- Obr. 9: *Severní strana Volyňského náměstí, polovina 19. století, polovina 19. století* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 51.)
- Obr. 10: *Západní strana Volyňského náměstí, polovina 19. století* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 51.)
- Obr. 11: *Pohled na Volyni s cestou na Litochovice, 1907* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 57.)
- Obr. 12: *Volyně, celkový pohled s průmyslovou školou, 1936* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 70.)
- Obr. 13: *Střed horního náměstí, 1909* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 83.)
- Obr. 14: *Volyňské náměstí na počátku čtyřicátých let, 1941* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 99.)
- Obr. 15: *náměstí Hrdinů s pomníkem padlým, 1942* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 116.)
- Obr. 16: *Volyně, okresní soudy a školy, 1930* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 130.)
- Obr. 17: *školní budova a opatrovna, 1938* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014 s. 131.)
- Obr. 18: *Volyně osvobozena armádou USA, 1945* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích II*, Volyně 2019, s. 141.)

Obr. 19: *Novostavba zemské průmyslové školy, 1933* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 136.)

Obr. 20: *Novostavba zemské průmyslové školy, 1936* (Miroslav NEUMITKA, *Volyně na starých pohlednicích I*, Volyně 2014, s. 136.)

Obr. 21: *Vývojové etapy školy I* (Václav KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola ve Volyni*, Volyně 1984, s. 44.)

Obr. 22: *Vývojové etapy školy II* (Václav KOZÁK (ed.), *Střední průmyslová škola ve Volyni*, Volyně 1984, s. 45.)

10.2. Obrazové přílohy

Obr. 1: *Bývalá bývalá budova průmyslové školy v letech 1864-1866 čp. 108*

Obr. 2: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1866-1867 čp. 32*

Obr. 3: Bývalá budova průmyslové školy v letech 1882-1888 čp. 231

Obr. 4: Bývalá budova průmyslové školy v letech 1888-1892 čp. 119

Obr. 5: *Bývalá budova průmyslové školy v letech 1892-1933 čp. 135*

Obr. 6: *Budova průmyslové školy od roku 1933 čp. 440, přední pohled*

Obr. 7: *Budova průmyslové školy od roku 1933 čp. 440, zadní pohled*

Obr. 8: *Budova průmyslové školy od roku 1933 čp. 440, celkový pohled*

Obr. 9: Severní strana Volyňského náměstí, polovina 19. století

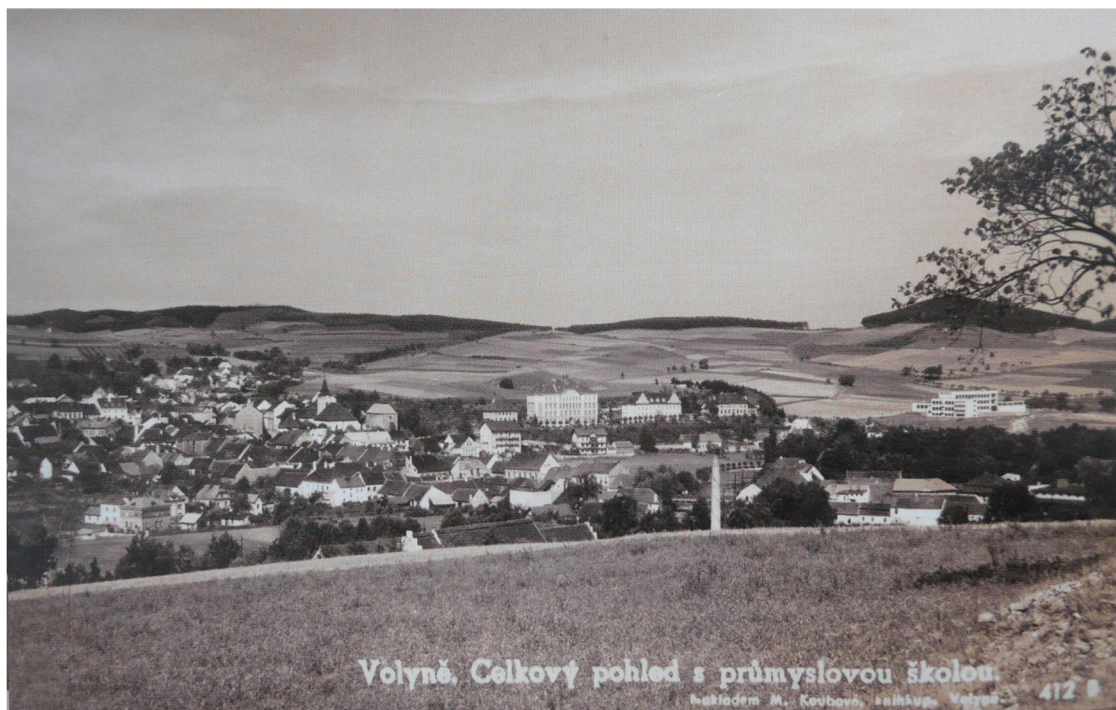
Obr. 10: Západní strana Volyňského náměstí, polovina 19. století

Obr. 11: Pohled na Volyni s cestou na Litochovice, 1907

Obr. 12: Volyně, celkový pohled s průmyslovou školou, 1936

Obr. 13: Střed horního náměstí, 1909

Obr. 14: Volyňské náměstí na počátku čtyřicátých let, 1941

Obr. 15: náměstí Hrdinů s pomníkem padlým, 1942

Obr. 16: Volyně, okresní soudy a školy, 1930

Obr. 17: školní budova a opatrovna, 1938

Obr. 18: Volyně osvobozena armádou USA, 1945

Obr. 19: Novostavba zemské průmyslové školy, 1933

Obr. 20: Novostavba zemské průmyslové školy, 1936

Obr. 21: Vývojové etapy školy I

NÁZEV ŠKOLY	ŠK. ROK	JEDNOTŘ. PRŮM. ŠK.			ŽIVNOSTENSKÁ ŠK.			ŘEMESLNICKÁ ŠK.			POKROČOVACÍ ŠK.			VEŘEJNÁ KRESLIČKA ZIMNÍ KURZY PRO REMESLA STAVEB.			MISTROVSKÁ ŠK. STAVEBNÍ				ODBORNÁ ŠK. TRUHLÁŘSKÁ			MISTROVSKÁ ŠK. TRUHLÁŘSKÁ		MISTROVSKÁ ŠK. TESÁŘSKÁ		MISTROVSKÁ ŠK. „DELTA“		MISTROVSKÁ ŠK. „PREFA-DŘEVO“		MISTROVSKÁ ŠK. „PREFA-KOVO“		CELKOVÝ POČET ROČ.					
		1	1	2	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	1	2	1	2											
JEDNOTŘÍDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA	1864-65	●																																	1				
	1865-66	●																																		1			
	1866-67	●																																		1			
	1867-82																																						
DENNÍ ŽIVNOSTENSKÁ ŠK.	1882-83		●																																	1			
	1883-84		●																																	1			
	1884-85		●																																	1			
	1885-86		●	●																																2			
ŘEMESLNICKÁ ŠKOLA	1886-87				●	●		●																												3			
	1887-88				●	●		●																												3			
VŠEOBECNÁ ŘEMESLNICKÁ ŠKOLA	1888-89				●	●		●																												3			
	1889-90				●	●		●	●																												6		
	1890-91				●	●		●	●																												6		
	1891-92				●	●		●	●																												6		
	1892-93				●	●		●	●																												6		
	1893-94				●	●		●	●																												6		
	1894-95				●	●		●	●																												6		
	1895-96				●	●		●	●																												6		
	1896-97				●	●		●	●																													6	
	1897-98				●	●		●	●																													6	
	1898-99				●	●		●	●																													6	
	1899-1900				●	●		●	●																													6	
	1900-01				●	●		●	●																													6	
	1901-02				●	●		●	●																													6	
1902-03				●	●		●	●																													6		
KRÁLOVSKÁ ČESKÁ ZEMSKÁ ŠKOLA ŘEMESLNICKÁ	1903-04				●	●		●	●																												6		
	1904-05				●	●		●	●																													6	
	1905-06				●	●		●	●																													6	
	1906-07				●	●		●	●																													7	
	1907-08				●	●		●	●																													7	
	1908-09				●	●		●	●																													7	
	1909-10				●	●		●	●																													7	
	1910-11				●	●		●	●																													7	
	1911-12				●	●		●	●																														7
	1912-13				●	●		●	●																														7
	1913-14				●	●		●	●																														7
	1914-15				●	●		●	●																														7
	1915-16				●	●		●	●																														4
	1916-17				●	●		●	●																														4
	1917-18				●	●		●	●																														2

Vývojové etapy školy

Obr. 22: Vývojové etapy školy II

NÁZEV ŠKOLY	ŠK.ROK	JEDNOTĚLÁ PRŮM ŠK		ŽIVNOSTENSKÁ ŠK		ŘEMESLNICKÁ ŠK		POKRAČOVACÍ ŠK			VEŘEJNÁ KRESLIČNÁ ZIMNÍ KURZY PRO ŘEMESLA STVEB				MISTROVSKÁ ŠK. STAVEBNÍ				ODBORNÁ ŠK TRUHLÁRSKÁ			MISTROVSKÁ ŠK. TRUHLÁRSKÁ		MISTROVSKÁ ŠK. TESAŘSKÁ		MISTROVSKÁ ŠK. DELIA		MISTROVSKÁ ŠK. PREFA DŘEVO		MISTROVSKÁ ŠK. PREFA KOVO		CELKOVÝ POČET ROČ
		1	2	1	2	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2		
ZEMSKÁ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA	1918 - 23																															
	1923 - 24																														3	
	1924 - 25																														5	
	1925 - 26																														6	
	1926 - 27																														7	
	1927 - 28																														7	
	1928 - 29																														7	
	1929 - 30																														7	
	1930 - 31																														7	
	1931 - 32																														7	
	1932 - 33																														7	
	1933 - 34																														7	
	1934 - 35																														7	
	1935 - 36																														7	
	1936 - 37																														7	
	1937 - 38																														7	
	1938 - 39																														7	
	1939 - 40																														7	
	1940 - 41																														7	
	1941 - 42																														7	
1942 - 43																														7		
1943 - 44																														7		
1944 - 45																														1		
1945 - 46																														9		
1946 - 47																														10		
PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA	1947 - 48																													12		
	1948 - 49																													11		
	1949 - 50																													11		
	1950 - 51																													10		

Vývojové etapy školy